

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Педагогічний факультет романо-германської та української філології
Кафедра української філології

Кваліфікаційна робота
з української мови на тему:

«ДИНАМІКА ГІБРИДНОГО СЛОВОТВОРЕННЯ
В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ»

студента групи Сл 53 (укр)-21
педагогічного факультету романо-германської та
української філології,
форма здобуття освіти: денна,
за освітньою програмою
«Українська мова і література, англійська мова,
редагування освітніх видань»,
спеціальністю 014 Середня освіта,
спеціалізацією 014.01 Українська мова і
література

Фостюка Миколи Васильовича

Науковий керівник –

доктор філологічних наук, професор

Баган Мирослава Петрівна

Допущена до захисту

«___» _____ року

Завідувач кафедри

_____
(підпис) (ПІБ)

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

Київ – 2022

**MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
KYIV NATIONAL LINGUISTIC UNIVERSITY
Pedagogical Faculty of Romance, Germanic and Ukrainian Philology**

Department of Ukrainian Philology

**Master's Thesis
in Ukrainian Language on Topic:**

**«DYNAMICS OF HYBRID WORD FORMATION
IN THE UKRAINIAN LANGUAGE»**

By student of group S1 53 (ukr)-21
Pedagogical Faculty of Romance,
Germanic and Ukrainian Philology,
full-time form of studies,
educational program «Ukrainian Language and
Literature, English Language,
Editing of Educational Publications»,
speciality 014 Education
(014.01 Ukrainian language and literature)
Fostiuk Mykola Vasyliovych

Approved for thesis defense
«_____»_____ year

Head of Department
_____ prof. M.P.Bahan
(signature) (full name)

Academic Adviser:
Myroslava P. Bahan,
Doctor of Science (Philology), Professor

National grade _____
Mark _____
ECTS grade _____

Kyiv – 2022

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
Розділ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ СЛОВОТВОРЧИХ ПРОЦЕСІВ.....	7
1.1. Здобутки й перспективні напрями сучасного українського словотвору.....	7
1.2. “Словотвір”, “словотворення”, “деривація”: проблема інтерпретації.....	12
1.3. Поняття гібрида й гібридизації в сучасному українському словотворенні.....	14
1.4. Публіцистика як джерело вивчення динаміки українського словотворення.....	19
Висновки до розділу 1.....	24
РОЗДІЛ 2. ГІБРИДИЗАЦІЯ НА ТЛІ ІНШИХ МОВНИХ ПРОЦЕСІВ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО КОМУНІКАТИВНОГО ПРОСТОРУ....	27
2.1. Гібридне словотворення як наслідок глобалізації та активного запозичення іншомовної лексики.....	27
2.2. Роль гібридизації в освоєнні запозичень.....	38
2.3. Гібридизація як форма мовної гри в рекламі, інтернеті та художній літературі.....	43
2.4. Гібридність у системі наукової термінології: переваги й недоліки.....	48
Висновки до розділу 2.....	51
РОЗДІЛ 3. ГІБРИДНЕ СЛОВОТВОРЕННЯ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ НОМІНАЦІЇ.....	53
3.1. Найновіші тематичні групи гібридних слів.....	53
3.2. Словотвірна структура гібридних слів	59
3.2.1. Композити з різномовними компонентами.....	60
3.2.2. Юкстапозити з різномовними компонентами.....	62

3.2.3. Деривати з питомою основою й іншомовним формантом.....	65
3.2.4. Деривати з іншомовною основою і питомим формантом.....	67
Висновки до розділу 3.....	71
ВИСНОВКИ.....	74
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	78
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ	84
SUMMARY.....	85

ВСТУП

Сучасний стан розвитку українського мовознавства цікавий значними змінами в царині словотвору. Зважаючи на активність глобалізації, оминати яку просто неможливо, мова має відповідати потребам, що виникають зі створенням нових технологій, небаченою раніше інтеграцією інформаційного простору, одночасно зберігаючи свою ідентичність, типологічні ознаки та культурні особливості.

Українська мова не може стояти осторонь глобальних світових процесів. Будь-які зміни знаходять своє відображення на мовному рівні. Відкритість України до міжнародної інтеграції в культурній та інформаційній сферах спричинила кількісне збільшення частки гібридних лексичних одиниць. Процеси гібридизації значно посилюються протягом останніх десятиліть.

Вивчення мовних контактів, явищ та процесів, які вони породжують, мають давню історію і є традиційними для мовознавства. Аналіз механізмів та способів адаптації лексичних запозичень з різних мов займає провідне місце серед проблем лінгвістичної науки.

Теоретичною основою цього дослідження послуговували роботи таких відомих вітчизняних та зарубіжних науковців, як Л. П. Кислюк, Н. Ф. Клименко, Р. Й. Вишнівський, Л. П. Терлецька, К. Г. Городенська, В. Г. Шемет, М. Я. Плющ, Є. А. Карпіловська та інші. У працях О. Г. Муромцевої, О. А. Стишова, С. В. Семчинського, було здійснено спробу вивчити етапи та ступені адаптації запозичених слів. У працях Є. А. Карпіловської, Л. П. Кислюк та Н. Ф. Клименко також проаналізовані словотвірні особливості поведінки запозичень у новому мовно-культурному просторі.

Актуальність роботи полягає в необхідності з'ясування нових тенденцій, в охопленні та систематизації нових категорій слів, зумовлених й російсько-українською війною. У вітчизняній науці бракує якісних та глибоких досліджень, присвячених вивченню гібридних лексичних одиниць та їхньої

словотвірної структури. Нові одиниці потребують фахового комплексного аналізу, що й зумовлює актуальність нашого дослідження.

Об'єктом кваліфікаційної роботи є запозичені слова та слова-гібриди в сучасній українській мові.

Предмет розвідки – семантичні, комбінаторні та дискурсивні особливості гібридного словотворення в сучасній українській мові.

Матеріал дослідження – понад 100 гібридів – дібрано з текстів публіцистичного, рекламного та наукового дискурсів, а також з творів художньої літератури.

Мета дослідження – комплексно проаналізувати процес гібридного словотворення в сучасній українській мові та виокремити його дискурсивні особливості.

Відповідно до мети наукової роботи передбачене розв'язання таких **завдань**:

- 1) з'ясувати специфіку словотвірних гібридів;
- 2) виявити чинники, що впливають на гібридизацію лексики;
- 3) проаналізувати стратегії освоєння запозиченої лексики, а також проаналізувати словотвірний потенціал запозичень;
- 4) з'ясувати функції гібридів у художньому та публіцистичному дискурсах;
- 5) пояснити роль гібридних новотворів у творенні термінологічної системи;
- 6) встановити моделі гібридного словотворення;
- 7) виокремити тематичні групи гібридних слів.

У роботі застосовано такі **методи дослідження**:

- 1) **описовий метод** використано для теоретичного узагальнення результатів дослідження, створення класифікації гібридних слів та для прогнозування розвитку словотвору;
- 2) **структурний метод** дав змогу нам встановити відношення та зв'язки між мовними елементами;
- 3) **метод морфемного аналізу** залучено для виділення в слові всіх живих з погляду синхронного словотворення морфем;

- 4) **метод словотвірного аналізу застосовано** для визначення способу словотворення конкретного похідного слова і виявленні ступеня його похідності;
- 5) **метод функційного аналізу** уможливив аналіз комунікативно-прагматичного навантаження слів-гібридів у текстах різних стилів мовлення.

Теоретичне значення дослідження полягає в уточненні відомостей про сучасні словотворчі процеси, а саме гібридизацію запозичених лексем.

Практична цінність дослідження передбачає використання його результатів для подальшого вивчення мовної динаміки процесів деривації, у викладанні в закладах вищої освіти курсів “Основи термінознавства”, “Словотвір сучасної української мови”, “Практична стилістика” та для підготовки нових підручників і посібників з морфології та словотвору.

Новизна дослідження полягає в тому, що в ньому вперше проаналізовано особливості вживання слів-гібридів у різних дискурсах й систематизовано основні моделі гібридного словотворення.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі змісту, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури, списку джерел ілюстративного матеріалу та англійськомовної анотації

Апробація. Результати дослідження апробовано на міжнародній студентській науково-практичній відеоконференції “Ad orbem per linguas. До світу через мови”, що відбулася 25 травня 2022 року. На основі виступу опубліковано тези на тему “Гібридизування як спосіб адаптації лексичних запозичень”.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ СЛОВОТВОРЧИХ ПРОЦЕСІВ

1.1 Поняття про “словотвір”: стан і перспективні напрями

Слово – найважливіша мовна одиниця, адже інші одиниці мови тим чи іншим способом пов’язані з ним. Фонема реалізується в слові, морфема існує на базі слова, словосполучення та речення будуються також зі слів. Тобто, саме слова уможливають реалізацію найважливішої функції мови, а саме – комунікативну.

Слова у мові не виникають окремо від словесного середовища. Усі слова взаємопов’язані між собою: кожна лексема вважається похідним словом, але має свого попередника, тобто твірне слово (Горпинич 1999). Отже, процес словотвору тісно пов’язаний зі збагаченням словникового складу мови.

Довгий час словотвір не вважався окремою мовознавчою дисципліною. Вчені не могли дійти згоди щодо його місця в системі лінгвістичних наук. Наприклад, О. О. Потебня пов’язував словотвір з лексикологією, а Л. А. Булаховський – з морфологією. Лише в 40-50-х роках минулого століття почався розвиток словотвору як окремої галузі. Значний внесок зробили праці І. І. Ковалика та О. І. Смирницького. Публікація І. І. Ковалика (1958) “Вчення про словотвір (Словотворчі частини слова)” була першим значним дослідженням принципів збагачення словотворчого апарату в українському мовознавстві. Саме він сформував нове бачення вітчизняного словотвору. Вчений також займався питанням словотвірної синонімії, омонімії, антонімії, встановлення і дефініції комплексних словотвірних одиниць.

У 60-70-х роках словотвір вже набув обов’язкових ознак самостійної галузі науки, а саме – об’єкт та предмет дослідження, систему наукових понять та термінів, власну проблематику та методи дослідження. Саме 70-ті роки відзначаються бурхливим розвитком та дослідженням українського словотвору. Визначним здобутком стала колективна праця, виконана в Інституті

мовознавства імені О.О. Потебні, “Словотвір сучасної української літературної мови” (1979).

Вивчаючи словотвір як мовне явище, варто зазначити, що не існує його єдиновірної дефініції. О. С. Кубрякова (1965, 1974) визначає словотвір як “процес творення вторинних знаків” та “механізм творення слів, тобто сукупність правил, способів, моделей творення слів”. Ковалик І. І. розглядає словотвір як “сукупність словотвірних типів у їх взаємодії”, тобто як словотвірну систему (Ковалик 1979, с.7). Узагальнюючи, можемо зробити висновок, що поняття словотвору об’єднує в собі процес, механізми, система та, звісно, результат утворення похідних мовних одиниць, які і є об’єктом словотвору. Вторинні слова перебувають у структурно-семантичних зв’язках. Словотвір виконує наступні завдання:

- 1) визначення структури похідного слова;
- 2) виокремлення його складових частин та зв’язків між ними;
- 3) формування критерій розрізнення похідних та непохідних слів;
- 4) аналіз словотворчих процесів та пошук основних закономірностей перебігу цих процесів.

М. Я. Плющ вважає, що предмет словотвору – це “різнопланові аспекти творення слів відповідно до тих або інших відношень мотивацій між вихідними й похідними одиницями, класифікація похідних слів з ознаками дериваційної структури й словотвірними значеннями в межах відповідних лексико-граматичних слів (частин мови), визначення продуктивності окремих способів і засобів словотвору” (Плющ 1993, с. 227). До даного переліку можна додати також словотвірні засоби та моделі, їхні типи і гнізда.

Словотвір, як розділ мовознавчої науки, можна вивчати в двох аспектах:

- 1) діяхронічному (або історичному);
- 2) синхронічному (або описовому).

А. О. Земська (1973) досить чітко пояснює різницю між ними, стверджуючи, що діяхронічний словотвір зосереджується над процесами перетворення одних

одиниць в інші, тобто досліджує історичний процес формування словотвірної системи, натомість синхронічний словотвір вивчає відношення одиниць, що співіснують на певному етапі розвитку мови, та словотвірної мотивації між ними.

На межі двох століть українська мова розпочинає активний розвиток, зумовлений зміною насамперед політичної ситуації, адже українська мова отримує новий статус – державної. Сфера її функціонування значно розширилася, створюючи необхідність в нових функціонально-стильових різновидах мови, її нових експресивно-оцінних засобах. Спостерігається й активне оновлення лексикону – на зміну застарілій лексиці приходять значна кількість неологізмів. Словотворення є одним із основних способів номінації, обслуговуючи словниковий склад мови та виступаючи джерелом готових номінацій. Водночас норми словотвору забезпечують їх утворення за певними моделями і схемами.

Можна стверджувати, що українська дериватологія на сучасному етапі розвивається досить активно. Підтвердженням того є наявність та сформованість системи різних напрямів, які характеризуються чітко окресленими завданнями, визначеним інструментарієм для їх вирішення та предметом дослідження. До них можемо віднести усталені й апробовані науковою практикою такі окремі напрями та галузі:

- 1) морфеміка і морфонологія;
- 2) теорія й історія словотвору;
- 3) словотвір територіальних і соціальних діалектів;
- 4) зіставно-порівняльний словотвір;
- 5) стилістичний словотвір;
- 6) ономастичний і категорійний словотвір.

Неможливо уявити сучасні дослідження словотвору без розгляду інноваційного словотворення. Особливої уваги потребує встановлення визначальних рис словотворення та виявлення сталих (традиційних) і мінливих закономірностей у словотвірних процесах і першопричин самих процесів.

З'ясування системотвірних і системопороджувальних можливостей словотворення порівняно з іншими способами і типами номінацій – ще один важливий аспект для розгляду. Звісно, всі словотвірні процеси і наслідки мають бути якісно категоризовані. Вчені, що займаються аналізом способів творення нових мовних одиниць, зосереджуються на з'ясуванні наступних питань:

- 1) зовнішній вплив на українське словотворення;
- 2) особливості національних словотворчих засобів в умовах глобалізації;
- 3) дискурсивний аналіз словотворення;
- 4) українське словотворення у збагаченні субмов;
- 5) словотвірні властивості сучасних запозичених елементів;
- 6) тенденції та можливості експресивно-оцінного словотворення.

На сьогодні глобалізація здійснює безперервний вплив на мову, змушуючи її розвиватися та пристосовувати до нових реалій. Ідеться про світові процеси в таких галузях як економіка, наука, культура, інформаційний простір та ін., що істотно впливає на словниковий склад мови. Вищеперераховані чинники сприяють формуванню нових понять, появі нових термінів, швидкому проникненню їх до загальнолітературної мови. Значну частину неологізмів складають запозичення. Варто зазначити, що процеси запозичення не обмежуються цілими лексичними одиницями, а й формують фонд запозичених словотворчих основ та афіксів.

Разом зі значними здобутками в галузі дериватології, сучасне українське мовознавство має значну частку до кінця не з'ясованих та суперечливих проблем. Зокрема, до них належать питання виділення словотвірних явищ і процесів та відмежування словотвірної номінації від інших типів і способів номінації. Як наслідок, існує потреба у визначенні конкретних способів творення мовних одиниць словотвірними. З'ясування вищеперерахованих питань впливає і на критерії відбору фактичного матеріалу для дослідження.

Дослідження сучасного слов'янського словотвору показують, що, порівняно з іншими типами номінації, словотвірна має певні ознаки, які відрізняють її від інших. До таких ознак можемо віднести:

- 1) вмотивованість похідної одиниці всією семантичною структурою твірної основи;
- 2) похідність деривантів;
- 3) трансформація структури або/та семантики похідних одиниць;
- 4) разовість словотвірного акту;
- 5) результат процесу – лише слово (Глуховська 2019, с. 36).

Ті способи виникнення нових мовних одиниць, яким не притаманні вищеперераховані характеристики, не можуть вважатися власне словотвірними способами номінації. Продемонструємо приклад семантичної номінації, яка відрізняється від словотвірної такими властивостями:

- 1) відбувається зміна семантики наявного слова;
- 2) зовнішня структура залишається незмінною.

Системі словотворення української мови притаманні успадковані праіндоевропейські та праслов'янські риси. Проте можна простежити і наявність суто українських особливостей словотворення, сформованих внаслідок розвитку власних структурних та семантичних елементів, вплив на які здійснювали внутрішні та зовнішні лінгвістичні та екстралінгвістичні чинники.

В. О. Горпинич (1999) відносить до них:

- 1) активізацію власне українських лексичних елементів як словотвірної бази;
- 2) витіснення запозичень;
- 3) тенденцію до концентрації дериваційних процесів на базі найпродуктивніших словотвірних типів;
- 4) спеціалізація окремих словотвірних засобів у межах лексико-семантичних груп;
- 5) активне використання аббревіації як способу словотворення;
- 6) часте використання осново- та словоскладання;

- 7) використання однослівних дериватів на місці словосполучень;
- 8) творення похідних елементів від запозичених основ за українськими моделями за допомогою українських формантів;
- 9) відродження фузії відповідно до українських фонетичних закономірностей;
- 10) збільшення продуктивності твірного суфікса *-ов-ий*, який має значення відносності в термінологічній лексиці;
- 11) відродження у відтопонімих прикметниках власне українських моделей із суфіксом *-анськ-ий*.

Розглядаючи словотвірний потенціал запозичених слів, можна помітити пришвидшені темпи засвоєння їх сучасною українською мовою, активізацію і нове поповнення словами від запозичень, давно відомих у мові.

1.2 “Словотвір”, “словотворення”, “деривація”: проблема інтерпретації

Як вже згадувалося у попередньому підрозділі, словотвір як окрема лінгвістична дисципліна сформувався порівняно нещодавно – в 60-70-х роках ХХ ст.. Думки вчених, що досліджують даний аспект мовознавства, значно різняться в певних планах. Значні відмінності стосуються тлумачення таких понять, як “словотвір”, “словотворення” та “деривація”.

В. О. Горпинич (1999) наголошує на поліфункціональності явища словотворення, що пояснює існування декількох його визначень. Дослідник, врахувавши різні підходи, формулює узагальнене визначення, стверджуючи що словотворення – це “процес, механізм, система і результат творення вторинних (похідних) слів, що перебувають між собою у типових структурно-семантичних зв'язках”. Вчений розрізняє поняття “словотвору” та “словотворення”, розглядаючи словотвір як “розділ мовознавчої науки, що вивчає процес творення слів, його механізм (правила, способи, моделі), словотвірну структуру слова і словотвірну систему мови”. Отже, можемо зробити висновок, що словотвір – це вчення про словотворення.

Н. Ф. Клименко стверджує, що “словотворення з’єднує морфологію з лексикою і є важливою ланкою структурування мови” (Клименко 2014, с. 81). Процес словотворення передбачає використання спеціалізованих морфем, деякі з яких містять морфологічні значення (наприклад, флексії), а той час як інші – словотвірні (суфікси, префікси, постфікси тощо).

І. І. Ковалик зосереджувався на глибинному розгляді системи словотвірної будови, розглядаючи її як загальну систему, до складу якої входять менш загальні системи. Вчений наполягав на самостійності словотвірної науки, стверджуючи, що “вона вивчає закони творення слів на базі моделей і зразків, наявних у системі слів, що належать до словникового складу мови. Зміст, предмет і завдання словотвору не входять в обсяг жодної іншої мовознавчої галузі науки” (Ковалик 1961, с. 56).

Окрему увагу І. І. Ковалика отримала й диференціація термінів “словотворення”, “словотвір” та “деривація”. Вчений запропонував закріпити за терміном “словотвір” одне значення – “система словотвору”, сам процес словотвору називати “словотворенням”, а для позначення вчення про словотвір зберегти “термін”. Вперше, термін “деривація” був введений ще в 30-х роках ХХ ст. польським мовознавцем Є. Куриловичем (Курилович 1962).

Про різницю між “словотворенням” та “деривацією” говорить і В. О. Горпинич. Вчений погоджується, що часто ці терміни вживаються синонімічно, проте він наголошує на помилковості даного явища. Мовознавець переконаний, що деривація не може зводитися лише до словотворення, адже перше поняття значно ширше у своєму значенні. Науковець пояснює, що “у мовознавстві під деривацією розуміють процес утворення одних мовних одиниць (дериватів) на базі інших (вихідних), тобто процес творення вторинних мовних знаків, які можна пояснити за допомогою вихідної одиниці: морфів на базі звуків, словоформ на базі морфів, слів на базі інших слів або словосполучень, словосполучень на базі слів, речень на базі слів та словосполучень, тексту на базі висловлювань” (Горпинич 1999). Виходячи з цього пояснення, можна говорити про різні типи деривації:

- 1) семантичну;
- 2) лексичну;
- 3) морфологічну;
- 4) словотвірну;
- 5) синтаксичну.

Згідно із “Словником лінгвістичних термінів” спочатку термін “деривація” застосовувався лише у словотворенні для означення афіксального чи безафіксного способів творення слів. Подібні тлумачення словотвору і деривації надає й енциклопедія “Українська мова”.

Проте українська філологиня Л. Невідомська, поділяючи погляди польського лінгвіста Є. Куриловича, подає наступне розуміння деривації: “Сукупність відмінних, проте взаємопов’язаних і нерідко взаємозумовлених психолінгвальних процесів, спрямованих на перетворення мовної семантики та плану її формально-структурного вираження з метою породження у мовленнєвій діяльності на базі одних (вихідних) лінгвовеличин інших номінативних і предикативно-комунікативних лінгвоодиниць” (Невідомська 1999). Тобто можна простежити, що “деривація” досліджується у динамічному аспекті мовної системи. Вчена виділяє наступні види деривації в мовній системі:

- 1) синтаксичну;
- 2) формодеривацію;
- 3) словотвірну;
- 4) транспозиційну;
- 5) семантичну;
- 6) семантико-аналітичну.

Отже, не існує єдиного загальноприйнятого погляду на відношення між термінами “словотвір” та “деривація”. Хоча деякі дослідники й аргументують наявність значної різниці між аналізованими поняттями, у сучасній лінгвістиці домінує їх синонімічне вживання в лінгвістичній науковій літературі.

1.3 Поняття “гібрида” й “гібридизації”

Поняття “гібрид” вперше згадується в природничих науках, проте згодом воно набуло широкого вжитку як в соціальних науках, таких як культурологія та філософія, так і у вивченні літератури, фольклору, витворів мистецтва, засобів комунікації. Багато вчених, які працюють у різних галузях соціальних наук, інколи використовують іншу термінологію опису та інтерпретації, однак власне дослідницька програма залишається загальною (Гринюк 2018).

Академічний тлумачний словник української мови подає наступне визначення слова *гібрид* – “тваринний або рослинний організм, виведений за допомогою гібридизації” (СУМ-11, с.63).

Поняття “гібридизація” використовується в ряді наук, проте найбільш вживаним він є в природничих галузях, таких як біологія, хімія та біохімія. Один термін може мати різні значення, залежно від сфери використання. Академічний тлумачний словник української мови визначає *гібридизацію* як “схрещування різних видів рослин і тварин з метою одержання якісно нових, кращих нащадків” (СУМ-11, с.63). Бачимо, що це визначення також описує гібридизацію в контексті природничих наук. Проте, аналізовані терміни використовуються і в лінгвістиці.

Геополітичні процеси та вплив глобалізації змінюють моделі взаємодії зі світом та моделі комунікативних стратегій. У мовленні зароджуються нові розуміння та використання концепту гібридності. В україномовному вжитку з’являються вирази «гібридна війна», «гібридна політика», «гібридна дипломатія», “гібридна культура”, “гібридний письменник”, “гібридна стаття”, “гібридні форми енергії”, “гібридні двигуни” (Мірончук 2019, с. 15). Популяризація поняття викликала потребу в з’ясуванні всіх його значень та відтінків.

Вивчення мовних особливостей поняття “гібридність” супроводжується вивченням функціонування поняття в різноманітних суспільно-політичних сферах, до яких належать:

- 1) науки природознавчого циклу;
- 2) філософія;
- 3) соціологія;
- 4) психологія;
- 5) педагогіка;
- 6) міжнародна геополітологія.

Виявлення значеннєвих можливостей поняття “гібридність” в українському соціумі проводиться за допомогою аналізу дефініцій поняття у вище зазначених науках.

Основним законом генетики є закон Г. Менделя про гібридизацію, який в своїй основі має принцип мінливості, розщеплення та спадковості. Науковий словник з генетики визначає *гібрид* як “гетерозиготну особину, одержану внаслідок схрещування генетично відмінних батьківських форм”, а *гібридизація* передбачає “схрещування між собою двох або більше вихідних батьківських форм, які спадково відмінні за однією або комплексом ознак” (Завірюха, 2008).

У філософській науці поняття граничить з уявленнями ентропії та парадоксу. На фоні малої ймовірності або неймовірності активується процес зближення або стирання меж. М. Бахтін вказує на різницю між обумовленою (або інтенційною) та природньою гібридністю думки, надаючи природній гібридності спонтанну еволюцію мислення та сприйняття світу (Бахтін 2000, с.249-258).

Література та культурологія, як напрями, що трактують етичну та естетичну взаємодію людини на реальності, формуються під впливом філософських принципів інтерпретації світу людиною. Поява в літературознавчій теорії нових понять “гібридний дискурс”, “нарративний гібрид”, “жанрова гібридність” пов’язана із виникненням нових постмодерністських та деконструктивістських течій. Їх народження спричинено взаємопроникненням літературних та філософських напрямів та характерно як для світової, так і для української літератури. На думку М. О. Зубрицької “гібридний дискурс є територією пограниччя, у якій неможливо насильно,

схематично чи механістично виокремити якісь ареали, оскільки вся територія нагадує мережу видимих і невидимих ниток, судин, артерій, які й утворюють єдиний і неповторний цілісний організм” (Зубрицька 2008).

Культурологічне значення гібридності передбачає розмиття межі між центральними та маргінальними культурами та відсутність ієрархії. Проте, в українському мовленні зустрічаються не лише нейтральні семи “взаємопроникність”, “асимільованість”, “взаємозалежність”, які асоціюються з досліджуваним поняттям, а й лексичні одиниці з негативною конотацією – “інакшість”, “чужість”, “витісненість”.

Варто згадати і про суспільно-політичну сферу, адже концепт гібридності часто в ній використовується. Під впливом внутрішніх та зовнішніх політичних процесів у широкий вжиток входять такі поняття як “гібридна політика”, “гібридна війна”, “гібридна дипломатія”. Поступово вони перетворилися на звичні форми мислення суспільства та об’єктом для дослідження різних дискурсів, серед яких:

- 1) медійний;
- 2) політичний;
- 3) юридичний;
- 4) публіцистичний;
- 5) військово-інтелектуальний (Андрієвський 2017).

У науково-технічній сфері також є вислови з лексемою “гібридний” – “гібридне паливо”, “гібридні джерела енергії”, “гібридні двигуни”, “гібридні нанотехнології”. Ураховуючи контексти вживання даних словосполучень, можемо зробити висновок, що їх вживають для позначення новітніх прогресивних розробок та ідей, що покликані сприяти стабільному економічному розвитку суспільства. У їхній семантиці є компоненти складеності, скомбінованості, прогресивності, ефективності та економності.

Є. А. Карпіловська класифікує аналіз нової лексики як міцне підґрунтя для перегляду та вдосконалення сталих мовних норм, насамперед лексичних та словотвірних (Клименко, Карпіловська 2019, с.300). Зважаючи на той факт, що

нова запозичена лексика здебільшого характеризується неприямним для української мови оформленням та структурою слів, мову-реципієнт активізує механізми прискорення процесів пристосування чужомовних слів у вигляді гібридного словотворення. Н. Клименко вважає гібридизацію здатністю до поєднання запозичених основ з питомими словами мови (Клименко 2008, с. 194). Гібридне слово, на думку вченої, – складне слово, утворене з компонентів різного походження, один з яких є питомим, другий – іншомовним і таким, що сприймається мовцями як запозичений (Клименко 2000, с. 89).

Потрапляючи до української мови запозичення проходять складний шлях адаптації. Дослідники (Архипенко, 2003) виокремлюють чотири її етапи:

- 1) входження;
- 2) адаптація;
- 3) укорінення;
- 4) повне освоєння.

У зв'язку з тим, що типи адаптації перехрещуються та доповнюють один одного, усі запозичення проходять етапи адаптації у різній послідовності.

Важливість явища гібридизації пояснюється необхідністю засвоєння іншомовного терміну. Гібридна неологія зустрічається в різних стилях української мови. Насамперед це слова на позначення нових технологій та термінів, мова медіа та реклами, а також словник певних соціолектів, найперше – мова молоді. Принцип аналогії застосовується суміжно до творення похідних слів, тобто при розбудові терміносистеми. Ф. Нікітіна наполягає на важливості аналогічних перетворень для адаптації іншомовних слів. Зокрема, вчена говорить про пристосування запозичень завдяки аналогії “закріплення” суфіксів за семантичними групами (Нікітіна 1973, с. 16-18).

Н.Ф. Клименко, Є. А. Карпіловська та Л. П. Кислюк, які також займаються дослідженням гібридизації, погоджуються з Ф. А. Нікітіною, стверджуючи, що гібридні слова “здебільшого утворюються за аналогією, підвищуючи продуктивність моделей творення композитів або аббревіатур чи компенсуючи відсутність композитів дієслів шляхом називання абстрактних дій

іменниками, а дієслівних ознак – віддієслівними прикметниками” (Клименко 2008, с. 199).

Вважається, що “гібридизація сприяє збагаченню мови (її поняттєвого поля) і зміцнює її життєстійкість, оскільки прокладає шляхи для формування нових стійких зв’язків між семантикою питомих слів, їхніх словотвірних та лексичних рядів і лексем змішаного гібридного типу, що називають нові поняття та реалії” (Клименко 2008, с.200).

Процеси гібридизації отримують і негативні оцінки сучасних соціолінгвістів, асоціюючись із поняттям “суржику” (Масенко 2011, с.72). Підтвердженням того є втрата орієнтирів у відчутті рідної мови, відсутність розрізнення і, як наслідок, змішування різних мовних систем. Насамперед ідеться про змішування української та російської мов. О. Селіванова висловлює свою думку, що засоби масової інформації є одним із головних способів популяризації суржику, який використовується для створення комічного ефекту іронії (Селіванова 2006, с. 593). Українсько-російський мовний гібрид допомагає стилізувати мовлення персонажів у художній літературі.

Л. Кислюк також переконана, що основною особливістю гібридів їхню здатність до детермінізації та функціонування в засобах масової, додаючи інформації емоційно-оцінного забарвлення (Кислюк 2013). Гібридні новоутворення створюють конкуренцію, варіантність або синонімічне співіснування з вже наявними одиницями на рівні похідних лексем та словотворчих елементів.

1.4 Публіцистика як джерело вивчення динаміки українського словотворення

Мова реалізується в усній та письмовій формах. Мовний стиль – це сукупність засобів, вибір яких зумовлюється змістом, метою та характером висловлювання.

Здійснюючи аналіз стилю у функціональному та динамічному аспекті, зазначаємо, що він означає усвідомлений та єдиний спосіб вживання мови. Тобто, це такий принцип вибору і комбінування мовних засобів, який реалізується у вигляді внутрішньої динамічної форми та уможливорює вираження емоційного та оцінного змісту та здійснення бажаного впливу. Сутність стилю визначається підставою, а його природа і специфіка – умовою спілкування. Функціональний стиль – це сукупність лексичних, морфологічних, синтаксичних, фразеологічних та орфоепічних засобів, що характерні певній сфері та формі взаємин між мовцями. Окрім конкретних специфічних елементів, функціональні стилі мають і загальномовні засоби, що притаманні декільком стилям, адже їх функції часто переплітаються.

Усі стилі поділяються на дві головні групи – писемної мови та усної мови. До групи писемної форми належать: науковий, публіцистичний, інформативний, художній, офіційно-діловий, виробничо-професійний, епістолярний та конфесійний. Група усної форми поділяється лише на два стилі: розмовно-побутовий та ораторський. Усі вони можуть бути виражені як в усній, так і у писемній формах. Кожен вирізняється:

- 1) сферою поширення;
- 2) функціональним призначенням;
- 3) системою мовних засобів;
- 4) характерними ознаками;
- 5) наявністю підстилів (Бойченко, 1982 с.55).

Особливе місце в системі стилів літературної мови займає публіцистичний. Його важливість обґрунтовується тим фактом, що в більшості випадків він переробляє тексти, створені в рамках інших стилів. Публіцистичні тексти орієнтовані не лише на інтелектуальне відображення дійсності, а й на емоційне.

Публіцистика (з латини *publicum* – “громадськість” (Розен, 2000) напрям літературної і журналістської творчості, який ефективно досліджує, узагальнює і пояснює з власного погляду важливі суспільно-політичні питання з метою

впливу на суспільну думку та існуючі політичні інститути, використовуючи при цьому засоби логічного мислення та емоційного впливу (Гимер, 2012). Насамперед, публіцистичний стиль використовується в засобах масової інформації, а отже неодмінно пов'язаний із суспільно-політичним життям. Сфера його реалізації досить широка – тексти газет та суспільно-політичних журналів, мова телебачення і радіо, промови під час політичних виступів.

Автор публіцистичного тексту не лише описує чи поєднує дані, повідомляє певну інформацію, він пояснює й переконує, обговорює та оцінює, закликає та підштовхує до певного рішення або висновку. Можемо зробити висновок, що головною метою публіцистичного стилю є викладення та з'ясування проблем соціально-політичної сфери, здійснення впливу на читачів або слухачів, агітація та пропагування суспільно-політичних та освітніх ідей. Саме тому текстам притаманна комбінація мовно-образних особливостей наукового дослідження, невимушена жвавість розмовної говірки та чітка впорядкованість літературної (Азарова 2000, с. 78).

Публіцистичний стиль виконує дві основні функції – інформативну та функцію впливу. Оскільки інформативна функція міцно пов'язана із впливом, публіцистичні тексти використовуються для впливу, переважно ідеологічного, і активно застосовуються для формування стійких суспільно-політичних стереотипів. Вплив на свідомість читача починається вже із моменту відбору інформації для оприлюднення. Факти, які описуються та повідомляються, обов'язково і коментуються, а отже – отримують тлумачення та оцінку, зокрема і суспільно-політичну (Бойченко 1982, с. 104). Функції публіцистичного стилю ставлять до текстів конкретні вимоги:

- 1) чіткий виклад інформації, що робить можливим швидке сприймання повідомлення;
- 2) стислість та зрозумілість;
- 3) використання суспільно-політичної лексики;
- 4) використання емоційно-зabarвлених слів;
- 5) оцінний тип мовлення (Бойко 2015, с. 85).

Науковість є невід’ємною частиною публіцистики. Комбінація науки і публіцистики реалізується в роботі журналістів, які прагнуть всебічно розглянути питання, що обговорюється та дати його обґрунтовану оцінку. Автори публіцистичних текстів намагаються довести до кожного читача та/або слухача правильність своїх поглядів та переконати його, надаючи не лише докази, а й цифри та логічні підтвердження, що базуються на точних даних та надійних першоджерелах. Саме наявність авторської оцінки відрізняє публіцистичний стиль від виключно наукового. Ще однією відмінною рисою є відсутність чіткої структури, на відміну від текстів наукового та офіційно-ділового стилів. Вибір типу лексики залежить від теми та цільової аудиторії тексту, а це означає, що автор може вживати різні типи лексики – від нейтральної до офіційно-ділової (Бойченко 1982, с. 101).

Г. П. Калантаєвська також наголошує на ролі автора в публіцистичному тексті, стверджуючи що “авторське начало проявляється у вигляді певної ідеологічної та естетичної концепції. У образі автора публіцистичного твору концентруються і авторський задум, і авторська позиція, і введення автора до складу дійових осіб. На відміну від художнього твору, у якому реальний автор і автор як ліричний герой не збігаються, у публіцистичному творі автор-оповідач і автор-реальна особа – це одне й те саме” (Калантаєвська 2018, с.9). Потенційний читач має свідомо чи підсвідомо розділити думку автора.

Зазначимо, що від сфери суспільних проблем, які охоплюють публіцисти, залежить жанрова різноманітність публіцистичних творів. Фактичне наповнення тексту, тобто його зміст, визначає характер та форму самого твору. Класифікуючи твори, увага приділяється об’єкту або предмету аналізу, призначенню матеріалу, масштабу охоплення проблеми та характерові літературно-стильових засобів. Публіцистичні твори можна поділити на три головні жанри:

- 1) інформаційні (звіт, інтерв’ю, замітка, репортаж, інформаційна кореспонденція та ін.);
- 2) аналітичні (коментар, стаття, рецензія, лист, огляд, звернення та ін.);

- 3) художньо-публіцистичні (замальовка, есе, бесіда, сповідь, нарис, фейлетон, пародія, памфлет, публіцистичне оповідання, епіграма та ін.).

М. Навальна займається дослідженням тенденцій розвитку лексики україномовної періодики, зважаючи на соціальну динаміку. Філологиня відзначає активне вживання у мові друкованих видань слів, що до цього були характерними лише для усного мовлення або для певних соціальних груп. На думку дослідниці “виразну групу лексичних одиниць за емоційно-експресивним насиченням у текстах суспільно-політичної тематики становлять лексеми, які позначають предмети, дії та стани, що характеризують конкретних політиків, державних і громадських діячів” (Навальна 2016, с.73).

Значне збагачення мови засобів масової інформації новими лексичними одиницями пов’язане зі складною політичною та військовою ситуацією на Сході країни – “через ускладнення відносин між Україною та Росією, а також при їх характеристиці журналісти використовують кримінальне аргю, яке надає текстам відтінку зневаги, осуду, невдоволення, заперечення тощо” (Навальна 2016, с.74). Більше того, зросла кількість слів на воєнну тематику та слів, на позначення агресії та ворожості. Спостерігається присутність як неологізмів, так і вже відомих слів та словосполучень, але з розширеною семантикою.

Беззаперечно, публіцистичні тексти віддзеркалюють усі процеси, що відбуваються в мові. Вони підтверджують її багатофункціональність та постійний розвиток. Усі стилістичні та словникові зміни відразу ж втілюються в публіцистичних текстах.

Сучасна преса шукає нові експресивні мовні засоби вираження. До них належать слова, вислови, стилістичні прийоми. Поява нових елементів пов’язана із потребою емоційного впливу на реципієнтів та стимулювання їхнього інтересу. Усі вищеперераховані чинники роблять публіцистику важливим джерелом для вивчення мовних процесів.

Саме публіцистика та засоби масової інформації найпершими реагують на перебіг подій в суспільстві та відгукуються на його зміни. Ці факти

пояснюють зростання ролі цих функціональних стилів в мовній динаміці. Загально визнані трактування публіцистичного стилю з поміж притаманних даному стилю ознак виокремлюють саме ті, що здійснюють емоційний вплив на читача/слухача та передають ставлення автора (Єрмоленко 2001).

Аналіз лексики публіцистичних текстів допомагає знайти нові індивідуальні аспекти концептуалізації та категоризації світу, які виявляються в мовленні. Крім того, можливим є простеження позначення як нових мовних реалій, так і вже відомих українському суспільству, але які були переосмислені та змінені під тиском суспільно-політичних подій та отримали нові експресивно-оцінні значення. Це відбувається завдяки тому, що об'єкт та предмет публіцистичних текстів, так само як і потенційний реципієнт, спонукають використання широкого спектру мовних одиниць, яким притаманні різноманітні функціональні та змістові властивості.

Мовознавці вдаються до аналізу текстів газетних та журнальних публікацій та текстів мас-медіа загалом для дослідження динаміки розвитку сучасного лексикону української мови. Робота носіїв мови, які професійно працюють зі словом, усвідомлено створюють нові номінації або комунікативні одиниці, допомагає усвідомити стан сучасної мовної практики. Активний пошук нових виражальних способів використання лексикону супроводжується підсиленням його експресивно-оцінного потенціалу, який віддзеркалює всю частоту коливань мовних уподобань сучасного суспільства, весь об'єм дискусій, що стосуються нормативності спірних мовних одиниць, а саме – їхньої відповідності новому образу мови на сучасному етапі розвитку українського суспільства.

Можемо стверджувати, що “у витворенні сучасної української “новомови” перед веде саме публіцистика. Її можна вважати одним із тих потужних “тиглів”, у яких сьогодні “варять” новий літературний взірць української мови, нову взірцеву мовну норму, зокрема, лексичну та словотвірну” (Клименко 2008, с.13). Саме виразний експресивно-оцінний характер текстів публіцистичного стилю сучасної української мови робить його

корисним для аналізу словотворчих процесів. Авторська творчість та майстерність підтверджує багаточисельність вживання номінацій на змістовому рівні.

Висновки до розділу 1

Сьогодні українська мова демонструє активний розвиток та оновлення свого складу. Цілісна модель реального стану мови може бути отримана лише завдяки вивченню актуальних способів і засобів її оновлення шляхом системно-структурного підходу. Дослідження елементів мовної та структурних систем дає змогу отримати цілісну модель реального стану української мови. Усвідомлення потребують і шляхи входження нової іншомовної лексики в словниковий склад мови та особливості функціонування нових словотворчих ресурсів іншомовного походження.

Слова в мові не виникають окремо від словесного середовища. Усі вони взаємопов'язані між собою. Кожна лексема має свого попередника, тобто твірне слово. Отже, процес словотвору тісно пов'язаний зі збагаченням словникового складу мови.

Словотворення – це процес, механізм, система і результат творення вторинних (похідних) слів, що перебувають між собою у типових структурно-семантичних зв'язках. Деякі вчені розрізняють поняття “словотвору” та “словотворення”, стверджуючи, що словотвір – це наука про словотворення. Словотвір можна розглядати в синхронічному та діяхронічному аспектах.

Гібридизація пов'язана з геополітичними процесами та впливом глобалізації, які змінюють моделі взаємодії зі світом та моделі комунікативних стратегій. В суспільстві зароджується нове розуміння концепту гібридності, яка стала характерною ознакою українського соціуму нового періоду. Про це свідчить значна кількість словосполучень та висловів з атрибутивною частиною “гібридний”.

Гібридизація полягає в активізації поєднання іншомовних і питомих словотворчих ресурсів – слів, основ. Гібридне слово, на думку вчених, –

складне слово, утворене з компонентів різного походження, один з яких є питомим, другий – іншомовним і таким, що сприймається мовцями як запозичений.

Для дослідження змін у мові, зокрема й процесів гібридизації, важливим є публіцистичний стиль, сфера функціонування якого досить широка – тексти газет та суспільно-політичних журналів, мова телебачення і радіо, промови під час політичних виступів. Їм притаманна наявність лексики з різних сфер життя. Публіцисти описують усі соціально-політичні та суспільні зміни, які впливають і на мову. Стилістичні та словникові зміни відразу ж втілюються в публіцистичних текстах, що робить їх корисним джерелом для вивчення розвитку мови.

РОЗДІЛ 2

ГІБРИДИЗАЦІЯ НА ТЛІ ІНШИХ МОВНИХ ПРОЦЕСІВ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО КОМУНІКАТИВНОГО ПРОСТОРУ

2.1. Гібридне словотворення як наслідок глобалізації та активного запозичення іншомовної лексики

Останні три десятиліття розвитку української мови вирізняються значними змінами та динамічними процесами. Під впливом внутрішніх та зовнішніх чинників найбільш помітних зміни зазнає лексика та словотворення. Інноваційні процеси потребують глибокого дослідження, фундаментального аналізу та розгляду їх нормативності, а також відповідності традиціям українських словотворчих процесів та мовним потребам суспільства, враховуючи сучасні умови світової глобалізації.

Процеси сучасного українського лексикону охоплюють опозиції кількісних та якісних змін. Кількісні зміни передбачають протилежні явища збільшення словникового складу мови, що відбувається за рахунок надходження нової лексики, та його скорочення через втрачання пасивної лексики, що характеризується певними ознаками її форми, змісту чи вживання. Зазвичай процес скорочення відбувається не відразу, а поступово: спершу номінація переходить з активного лексикону до пасивного, що супроводжується пониженням частотності її вжитку, а потім можлива і повна втрата такої номінації. Вилучення лексичної одиниці пояснюється її невідповідністю новим потребам та умовам.

Беззаперечним залишається той факт, що глобалізація світових процесів в таких основних галузях, як культура, економіка, наука, та інформаційний простір, має значний вплив на словниковий склад мови. Саме цей фактор створює необхідність формування нових понять та термінів, а також пришвидшує їх проникнення до загальнолітературної мови. Оскільки існує необхідність номінації суспільно-політичних, культурних та науково-технічних явищ, зростає відсоток неозапозичень. Отже, мова проходить процес

інтернаціоналізації, формуючи слова-інтернаціоналізми та створюючи систему запозичених основ та афіксів.

Мовознавці постійно наголошують на динамічному характері мовної системи та на тому, що він зумовлений рівноцінно внутрішніми і зовнішніми чинниками. Їхня взаємодія позитивно впливає на збільшення номінативного фонду та на розширення меж його функціонування. Саме взаємозалежність та зв'язок вищезазначених чинників є тим фактором, який уможлиблює існування лексико-семантичної системи мови та підштовхує її до різних трансформацій, визначаючи специфіку збагачення та розвитку вдосконалення словникового складу.

Аналізуючи розвиток сучасної української мови не можна не помітити її суттєву демократизацію та послаблення заборон, що сприяє проникненню в мову різного роду вульгаризмів. Значно зростає розмовність літературної мови, що можна простежити в активному творенні відонімних утворень, тобто слів, що мають певну значеннєву природу та емоційне функціональне призначення. Основою для них є прізвища громадських діячів, політиків чи бізнесменів, які у свідомості носіїв мови викликають негативні асоціації.

До окремої групи відонімних утворень належать іменники з питомими українськими суфіксами *-ець/-івець*, що утворені від прізвищ політичних лідерів.

- 1) *Що саме закидають “порошенківцям” у прокуратурі, і чи є у підозрах прізвище самого президента – дивіться в сюжеті (<https://www.unian.ua/multimedia/video/news/10105137-skandalnye-podozreniya-okruzheniyu-poroshenko-v-chem-obvinyayut-gontarevu-shverka-filatova-i-ko.html>).*
- 2) *Фракція РПУ, щоправда, покинула коаліцію ще минулого року, але певний час тому із “ляшківцями” почали переговори щодо їх повернення до складу більшості (“Україна молода”, 16.02.2016).*

Виникнення таких лексичних одиниць пояснюється потребою в словах, які б чітко надавали конкретну характеристику певним діячам або подіям. Зважаючи на складні політичні умови, ця характеристика переважно завжди негативна.

Великий відсоток таких слів походять від прізвища російського президента володимира путіна, у зв'язку з військовою агресією зі сторони сусідньої держави. Розглянемо декілька прикладів:

- 1) *Це вже втретє ворог намагається вгодити **путлеру*** (<https://www.unian.ua/war/na-pivdni-okupanti-demilitaziruvali-vulichniy-tualet-raketoyu-h-59-11957676.html>).
- 2) *За нинішнім курсом **путлер** оцінив життя свого громадянина в 50\$* (<https://www.unian.ua/war/u-rosiji-ocinili-zhittya-svojih-viyskovih-u-50-novini-vtorgnennya-rosiji-v-ukrajinu-11723230.html>).
- 3) ***Путіноїди** протримались аж два тижні* (<https://www.unian.ua/war/1183794-putinojidi-protrimalisya-aj-dva-tijni-tuka-prognoze-kinets-proektu-minsk.html>).
- 4) *Ми припускаємо, що якісь “**путіноїди**” наважились підпалити, – сказав Олексій Шумак* (<https://www.unian.ua/incidents/2290016-na-dnipropetrovschini-gromadyaninu-rosiji-yakiy-zalishiv-batkivschinu-cherez-proukrajinsku-pozitsiyu-spalili-avto.html>).

Неологізм *путлер* утворився шляхом поєднання прізвищ президента росії та німецького диктатора Адольфа Гітлера. Лексема *путіноїди* використовується для позначення його прихильників. Новотвори не просто виконують номінативну функцію, а більшою мірою надають оцінку та інтерпретують керівників та військових країни-агресора як злочинців.

Подані лексеми утворилися у нових умовах, в яких опинилося українське суспільство, та мають чітко негативне емоційне забарвлення. Аналізовані неологізми дають змогу створити негативний образ одіозної людини та тирана.

Кількість слів, утворених шляхом зрощення, постійно збільшується. Високою продуктивністю характеризуються іншомовні компоненти *кіно-*, *відео-*, *ретро-*, *фіто-* та ін.

- 1) У позаконкурсній програмі фестивалю на глядачів чекає **ретроспективна** добірка “Чарівник Жорж Мельєс” та спеціальна подія до Дня захисту дітей – онлайн-прем'єра переможця Чілдрен **Кінофесту** 2019 року, анімаційного фентезі “Викрадена принцеса” (<https://ukranews.com/ua/news/705480-sogodni-v-ukrayini-rozpochavsya-vii-children-kinofest>).
- 2) За традицією, переможців визначить журі українських **кінематографістів** (<https://ukranews.com/ua/news/705480-sogodni-v-ukrayini-rozpochavsya-vii-children-kinofest>).
- 3) Передбачається, що Нідерланди допомагатимуть Україні у зборі інформації та підготовці рекомендацій щодо питань санітарного та **фітосанітарного** контролю (<https://ukranews.com/ua/news/859257-koreya-vklyuchytsya-u-vidnovlennya-ukrayiny-pislya-vijny-yuliya-svyrydenko>).

Для сучасної української мови характерним є також інтенсифікація творення слів шляхом юкстапозиції. Під поняттям “юкстапозит” розуміємо складне слово, що утворюється шляхом складання слів або словоформ. Продуктивними в цих складних словах є компоненти інтернаціонального характеру.

- 1) 21 лютого в готелі *Ramada Encore* Київ відбулася шоста щорічна **бізнес-конференція** з управління клієнтським досвідом - *CUSTOMER EXPERIENCE MANAGEMENT*, яка цілком і повністю присвячена стратегіям, трендам, інноваціям та інструментам поліпшення клієнтського сервісу (<https://www.unian.ua/society/10461153-strategiji-trendi-inovaciji-dlya-polipshennya-biznesu.html>).
- 2) Наприклад, якщо **банк-кредитор** змінить зобов'язання (збільшить відсотки по кредиту, введе додаткові штрафи і пені), то поручитель відповідає за порушення виплат позичальником в обсязі до внесення змін (зараз - в новому обсязі) (<https://ukranews.com/ua/news/566612-kredyty-po-novomu-vidsotky-dlya-pozychalnykiv-vpadut-ale-ipoteka-ne-ozhyve>).

Окремої уваги заслуговують словотвірні типи частково скорочених аббревіатур, що утворюються внаслідок поєднання раніше запозиченого слова-означення та повного означуваного, наприклад:

1) *Біо-* від біологічний:

...цикл наукових праць “Розробка та **біотестування** нових сполук з противірусною та протипухлинною активністю”, наукові праці в галузі медицини... (<https://www.unian.ua/society/1216530-poroshenko-prisudiv-40-premiy-89-molodim-vchenim.html>).

2) *Теле-* від телевізійний:

Три останні роки **телеполітики** вправляли словесну Кама-сутру на “попередниках” (<https://tsn.ua/analitika/visti-z-togo-svitu-316355.html>).

3) *Агро-* від аграрний:

Спостерігається тенденція зростання пошукових запитів, пов'язаних з **агротуризмом** - зростання на 44% у червні 2020 року порівняно...(<https://tsn.ua/tourism/top-20-vid-google-yaki-morski-kurorti-ukrayinci-naychastishe-shukayut-v-interneti-1588252.html>).

4) *Євро-* від європейський:

Сам же помічник Путіна пішов у тінь і над чим працював - було невідомо аж до 2014 року, коли його ім'я сплило під час **Євромайдану** (<https://tsn.ua/lady/news/obschestvo/arhitektor-rosiyskogo-svitu-hto-takiy-vladislav-surkov-i-chomu-putin-yogo-pritisnuv-do-nigtya-2041177.html>).

Розглянуті приклади підтверджують зростання актуальності відповідних ідей. Помітним вплив на мову здійснюють реалії життя сучасного українського суспільства та світової спільноти.

Помітною в сучасній українській літературній мові стає тенденція до активного поповнення значною кількістю лексем, які запозичені з інших мов. Цю тенденцію можна пояснити прагненням до економії, адже використання вже наявних лексем практичніше, ніж створення нових. Варто зазначити, що процес запозичення, який відбувається вже протягом століть, стосується не лише повноцінних лексем, а й словотворчих іншомовних компонентів. Значна

роль належить латинській та грецькій мовам, які мали великий вплив на становлення термінології, насамперед – науково-технічної. Саме науково-технічна термінологія містить найбільшу кількість інтернаціональних лексичних одиниць та інтернаціональних словотворчих засобів, а отже є чудовим джерелом для подальшого дослідження та аналізу. Важливо зазначити, що запозичені елементи можуть вживатися або в препозиції (*гідро-, гомо-, граф-, мікро-, макро-* та ін.), або в постпозиції (*-грама, -графія, -лог, -метр, -скоп, -тон, фон* тощо). Розглянемо декілька прикладів:

- 1) Для **мікробізнесу** і малого бізнесу Кабінет Міністрів ухвалив ряд програм, аби допомогти під час карантину (<https://tsn.ua/groshi/shmigal-rozpoviv-yak-pid-chas-karantinu-v-ukrayini-dopomagatimut-biznesu-1544775.html>).
- 2) Про це йдеться в прогнозі Українського гідрометцентру (<https://tsn.ua/ukrayina/prognoz-pogodi-na-serpen-2022-yakim-bude-ostanniy-misyac-lita-2120515.html>).
- 3) Згідно з опитуванням пошукачів, у топ-5 бажаних професійних сфер входять: ІТ, фінанси/банки/інвестиції, медіа/PR/**поліграфія**/видавництво, телеком та торгівля (<https://tsn.ua/ukrayina/rejting-naykraschih-robotodavciv-ukrayini-2020-2021-1-1-sered-naykraschih-1800448.html>).
- 4) А вже у вівторок стане відчутно свіжіше, про що свідчить прогностична **діаграма** (<https://tsn.ua/ukrayina/v-ukrayini-vidchutno-znizitsya-temperatura-sinoptikinya-rozpovila-koli-spade-doshkulna-speka-1834552.html>).

Враховуючи посилення міжнародної важливості наукових досліджень, запозичення термінології набуває особливого значення. Як бачимо, йдеться про запозичення не лише повноцінних термінів, а й інтернаціональних компонентів. Процеси інтернаціоналізації та активного запозичення іншомовних одиниць відбуваються насамперед і молодих галузях науки, таких як екологія, політологія та маркетинг.

Причини, що спонукають до запозичення, поділяються на екстралінгвальні та лінгвальні, які взаємопов'язані. Очевидно, що позамовні чинники мають значний вплив на творення тих чи інших номінацій, проте вони не можуть діяти окремо від внутрішніх, спричинених певними системними відношеннями. Зовнішні фактори можуть пришвидшувати, або ж, навпаки, перешкоджати певним мовним процесам.

Словотвірний потенціал запозичених слів, який розглядається у межах гнізд, якій утворюються довкола них, підтверджує наступні тенденції сучасної української мови:

- 1) пришвидшене засвоєння запозиченої лексики;
- 2) активізація та нове поповнення в гніздах від запозичень, давно наявних у мові.

Поява великої кількості нових словотвірних та кореневих гнізд підтверджує першу тенденцію. Варто зазначити також схильність певних кореневих гнізд перетворюватися в частково словотвірні та лексикалізацію основ, які є вершинними в кореневих гніздах (*відео, ретро, рок*). Друга тенденція передбачає поповнення вже наявних словотвірних та кореневих гнізд новотворами. Обидва процеси пов'язані зі збільшенням кількості гібридних слів як поєднань запозичених основ (коренів) з питомими основами та словами.

- 1) *Як повідомляв УНІАН, у лютому в Комітеті виборців заявляли, що показ відеофільму "Слуга народу-3" під час виборчого процесу має розглядатися як передвиборна агітація на користь кандидата в президенти України Володимира Зеленського* (<https://www.unian.ua/lite/kino/10561884-yuridichni-pitannya-serial-sluga-narodu-otrimav-nepriyemniy-syurpriz-z-rf.html>).
- 2) *Ретроавтомобіль - не просто засіб пересування, а романтична розкіш* (<https://www.unian.ua/multimedia/video/news/48523-retroavtomobil-ne-prosto-sredstvo-peredvijeniya-a-romanticheskaya-roskosh.html>).

Сучасний етап розвитку української мови характеризується активним поповненням нових композитів, в складі яких присутні іншомовні елементи,

процес морфологізації який ще повністю не завершився. Зазначимо, що питомі елементи у їх складі зберігають свою продуктивність, а новочасні запозичення – розвивають її.

Н. Ф. Клименко виокремлює дві групи іншомовних компонентів. Першу групу становлять елементи, що визначають профіль базового, означуваного компонента складного слова. Дослідниця відносить до цієї групи такі основи як *соціо-, гідро-, мікро-, авто-, макро-* та називає їх основами-класифікаторами.

- 1) 84% респондентів, опитаних Київським міжнародним інститутом соціології (КМІС), вважають неприпустимим будь-які територіальні поступки для досягнення миру з Росією (<https://ukranews.com/ua/news/871981-84-opytanyh-kmis-vvazhayut-neprypustymym-terytorialni-postupky-dlya-dosyagnennya-myr-z-rosiyeyu>).
- 2) Збільшення привабливості гривневих активів є важливим елементом стабілізації очікувань та забезпечення **макрофінансової** стабільності (<https://ukranews.com/ua/news/870607-nbu-gotovyj-za-potreby-zastosovuvaty-dodatkovy-zahody-dlya-zahystu-rezerviv-ta-strymannya>).

До іншої групи належать основи-індикатори, що виконують роль базового компонента композита і групують навколо себе парадигми лексем. Їх кількість помітно зростає останнім часом. До цієї групи можемо зарахувати компоненти *-терапія, -технологія, -онім*.

- 1) Платними залишаються: амбулаторні медичні консультації, планова інструментальна та лабораторна діагностика, вакцинація, виклики та перевезення службою невідкладної допомоги, **хіміотерапія** (<https://ukranews.com/ua/news/845963-gospital-dobrobutu-v-kyyevi-robytyme-planovi-ta-urgentni-operatsiyi-dlya-naselennya-bezoplatno>).
- 2) Еволюція в **нанотехнологіях**, у свою чергу, зробить нормою картування ДНК при пологах (<https://ukranews.com/ua/news/255299-yakym-bude-svit-v-2025-roci>).
- 3) Позиція начальника Військової адміністрації Олександра Вілкула і, я впевнений, всіх криворіжців, принципова – в Кривому Розі не повинно

залишитись ніяких назв вулиць та інших **топонімів**, пов'язаних із державою-агресором *росією* та *білоруссю* (<https://ukranews.com/ua/news/865843-v-kryvomu-rozi-z-yavlyatsya-vulytsi-na-chest-vijskovyh-shho-zahyshhayut-misto-ta-ukrayinu-sergij>).

Певні компоненти можуть вживатися як у препозиції, так і в постпозиції, через що вони і отримують статус основ: *метролог* – *логопед*, *фонограф* – *графоман*. Така подвійність вживання багатьох одиниць морфемного мовного рівня робить можливим процес переходу кореневих морфем у клас службових в ході історичного розвитку мови. Мається на увазі отримання ними статусу афіксоїдів. Їх ознаки як афіксоїдних елементів слова пов'язані, насамперед, з перетворенням їхньої семантики на класифікаційну або модифікаційну, в загальному – схожою до семантики афіксів. Вищезазначені властивості сприяють подальшому зближенню з афіксальними словами. На думку дослідниці, афіксоїди мають здатність співвідносити похідні слова з певними предметними класами або розподіляти їх за ознаками простору, часу, тощо, що підтверджує їхню словотвірну значимість та широкий спектр поєднання з питомими та запозиченими основами.

Потрібно додати, що для повної характеристики слів з іншомовними компонентами необхідне знання статусу наявного компонента. Деякі елементи мають статус вільного кореня із повноцінним самостійним значенням (*авто-*, *відео-*, *кіно-*, *радіо-*, *фото-*), в той час як інші не можуть вживатися самостійно (*гідро-*, *біо-*, *геліо-*).

Розглядаючи зміни словникового складу мови, можемо дійти висновку, що на даному етапі розвитку мови відбувається формування нових основ, що стають словотворчими засобами української мови. Окремої уваги заслуговують такі запозичені основи як *спа-*, *кріо-*, *шоу-* та ін.:

- 1) *Декорування приміщень тако ж стало їх у чималі кошти: один килим коштував 65 тисяч доларів, кілька японських книжок — 7 тисяч доларів, а **спацентр** – близько 350 тисяч доларів* (<https://tsn.ua/lady/news/obschestvo/groshey-ne-rahuyut-scho-vidomo-pro>

molodshu-donku-putina-katerinu-tihonovu-i-yiyi-kolishnogo-cholovika-milyonera-2047948.html).

- 2) Як пише CNN, від 6 серпня для входу в культурні об'єкти, такі як музеї чи галереї, розважальні та спортивні комплекси, тематичні парки, **спасалони**, ресторани чи кафе, потрібен сертифікат "Certificazione verde", або "зелений пропуск" (<https://tsn.ua/exclusive/karantin-v-yevropi-1869196.html>).
- 3) Так, повідомляється, що проведена операція називається **кріоабляцією** (<https://ukranews.com/ua/news/821165-v-ukrayini-vpershe-zamorozyly-sertse-patsiyenta>).
- 4) А в 2008 році вела **реаліті-шоу** "Службовий романс" спільно з Володимиром Зеленським (<https://www.unian.ua/lite/stars/pomerla-ruslana-pisanka-biografiya-sim-ya-krashchi-rolu-11908653.html>).

Значна кількість запозичених слів набуває рис аброснов, особливою яких вважається передача однотипних значень. Усвідомлення таких одиниць як окремих морфем пояснюється їх чітким виділення у часто використовуваних словах. Найбільша словотвірна продуктивність притаманна абросномам з фінальною літерою -о:

1) аудіо-

У приміщеннях з особливими вимогами до художнього вирішення інтер'єрів допускається використовувати інші компенсуючі заходи. Наприклад, **аудіосупровід** (<https://www.unian.ua/economics/realestate/10342905-koncertni-zali-i-teatri-zobov-yazhut-stvoriti-bezbar-yerniy-prostir-dlya-lyudey-z-invalidnistyu.html>).

2) біо-

Центр протидії дезінформації при Раді нацбезпеки та оборони України попередив про нові фейки окупантів про ситуацію на полях та у зерносховищах, а також про нібито існування на Донбасі **біолабораторій** з біологічною зброєю (<https://www.unian.ua/war/biolaboratoriji-ta-neonacisti-v->

[zernoshovichchah-u-rnbo-poperedili-pro-novi-feyki-okupantiv-novini-vtorgnennya-rosiji-v-ukrajinu-11908452.html](https://www.unian.ua/science/u-rnbo-poperedili-pro-novi-feyki-okupantiv-novini-vtorgnennya-rosiji-v-ukrajinu-11908452.html)).

3) *гідро-*

Масивне поле гідротермальних джерел на дні східної частини Тихого океану є найгарячішим і найбільшим з виявлених в цьому регіоні (<https://www.unian.ua/science/u-glibinah-tihogo-okeanu-viyavili-gigantske-gidrotermalne-pole-foto-novini-11908491.html>).

4) *еко-*

Як повідомляється, гідротермальні джерела є домом для деяких найдивовижніших екосистем на Землі (<https://www.unian.ua/science/u-glibinah-tihogo-okeanu-viyavili-gigantske-gidrotermalne-pole-foto-novini-11908491.html>).

5) *фіто-*

Головна причина - низька пропускна спроможність польської сторони через брак фітосанітарів (<https://ukranews.com/ua/news/871608-na-punkti-propusku-yagodyn-na-kordoni-z-polshheyu-utvorylysy-anomalni-cherhy>).

Не менш продуктивними є і аброоснови, що мають останню приголосну літеру. Наприклад, аброоснови *арт-, поп- та рок-* виразно виділяються у словах й усвідомлюються як певні поняття.

1) *Молодь, одягнена в брендovanі світшоти та блейзери, повністю заповнила артпростір, знімаючи відео* (<https://www.unian.ua/society/mihaylo-poplavskiy-vruchiv-studentski-kvitki-maybutnim-tiktokeram-novini-ukrajini-11574571.html>).

Арт- асоціюється в мовців із художніми творами різних видів мистецтва (рідкісними картинами, скульптурами, книгами), які втілюють високоморальні цінності.

2) *Але остаточно дах артисту російської поп-сцени зірвало в 2014 році, після анексії Криму, йдеться в сюжеті проекту FreeДом* (<https://www.unian.ua/lite/stars/oleg-gazmanov-i-yogo-sin-pidtrimuyut-politiku-putina-za-shcho-vzhe-poplatilisya-video-11917161.html>).

Поп- стосується чогось масового, популярного та доступного для широких мас. В наш час даному поняттю притаманна дещо негативна конотація.

- 3) *Нагадаємо, в 1980-1985 роки Демі Мур була одружена з рок-музикантом Фредді Муром* (<https://www.unian.ua/lite/stars/59-richna-demi-mur-vpershe-pokazala-svogo-molodogo-boyfrenda-11868108.html>).

Рок- створює у мовців асоціації із конкретним напрямком популярної музики, що характеризується високою ритмічністю та тактом.

Зростання потенціалу аналізованого типу запозичених основ до словотвору пояснюється як появою неологізмів-гібридів в гніздах цих слів (*поп-виконавець, поп-спалах*), так і кореляцією деяких з них між собою з другими основами (*поп-співак, рок-співак*). Вони активно використовуються у ролі словотворчих засобів мови.

Останнім часом активно вживають поєднання питомих та запозичених аброснов з іншими основами без сполучного голосного. Розглянемо декілька прикладів:

- 1) *І якщо журналісту це лише на користь, то президенту такий емоційний зрив додав головного болю для його іміджмейкерів* (<https://tsn.ua/exclusive/derzhpervorot-vagnergeyt-i-priviti-oligarham-na-presmarafoni-zelenskogo-roztanuv-obraz-romantichnogo-politika-1920010.html>).
- 2) *Тому поява автора цього розслідування за столом президента на пресмарафоні не стала несподіванкою* (<https://tsn.ua/exclusive/derzhpervorot-vagnergeyt-i-priviti-oligarham-na-presmarafoni-zelenskogo-roztanuv-obraz-romantichnogo-politika-1920010.html>).
- 3) *Ще до початку буму відновлювальних робіт будматеріали подорожчали до 50%* (<https://tsn.ua/ato/deficitu-budmaterialiv-v-ukrayini-nemaye-ale-cini-zrosli-do-50-2119225.html>).

Вищезазначені типи основ настільки частотні в сучасній українській мові, що вони поволі змінюють морфемний образ складного слова. Раніше для української мови характерним було поєднання основ з використанням голосної літери, порівняймо *сонцелюб* та *бізнеследі*.

2.2 Роль гібридизації в освоєнні запозичень

Вивчення інтернаціоналізації мови важливе не лише в контексті процесу глобалізації, але й для вивчення реакції національної мови на збільшення кількості запозичених елементів та для аналізу її різнорівневих механізмів у суспільній практиці. Важливості набувають іноземні та власне українські формальні засоби та лексико-словотворчі елементи.

Українська лексика після-радянської доби вирізняється різноманітними проявами інтернаціоналізації. Питомі українські основи поєднуються із адаптованими запозиченнями та афіксами.

Процес освоєння іншомовної лексики характеризується складністю та багаторівневістю етапів, які проходять різні рівні мовної системи. Серед цих рівнів можемо виокремити лексико-семантичний і словотвірний рівні, адже саме на цих рівнях відбувається асиміляція лексичних запозичень на графічному, фонетичному та морфемному рівнях.

Запозичені елементи мають різні ступені освоєння. Лише пройшовши всі рівні адаптації, запозичення набувають властивості утворювати словотвірні гнізда, складні слова із іншомовними елементами та слова-гібриди. Коли чужомовна лексема бере активну участь у творенні похідних одиниць за тенденціями української мови, це означає, що вона досягла найвищого рівня адаптації. Важливою залишається наявність дериватів як з питомими українськими основами та запозиченими афіксами, так і з питомими афіксами та іншомовними основами. Мовознавці вважають такі деривати показниками повного освоєння запозичень та називають їх гібридними утвореннями або гібридними словами. Вони належать до словотвірної системи сучасної української літературної мови.

В широкому значенні, вираз “гібридна мова” використовується для позначення мови, яка поєднує у собі риси двох і більше мов. У випадку з так званою мовою *піджин* йдеться про поєднання мовних кодів. Загалом, вивчення

гібридних структур можна проводити на фонологічному, синтаксичному, ідіоматичному, діалектологічному та стилістичному рівнях.

Під поняттям “гібридні утворення” розуміємо слова, які частково складаються з іншомовних елементів. Гібридні деривати трапляються в різних мовних регістрах, але найчастіше – у сферах медіа та реклами, а також у словниках деяких соціолектів, наприклад, мови молоді.

Розрізняють два типи гібридизації:

1) з'єднання чужомовного кореня з питомим афіксом:

*Нагадаємо, українці за три місяці зареєстрували понад 30 тис. підприємств, у лідерах – комп'ютерне **програмування*** (<https://tsn.ua/ukrayina/ukrposhta-ta-nova-poshta-vidnovlyuyut-dostavku-tovariv-z-aliexpress-2086462.html>).

*Хоча на даний час використовується дещо змінене **кодування** інформації* (<https://tsn.ua/ukrayina/27-kvitnya-2022-roku-cey-den-v-istoriyi-osnovni-podiyi-2046451.html>).

*В Україні відбуває покарання водій **автотягача**, що перевозив зенітно-ракетний комплекс "Бук", з якого був збитий літак Malaysia Airlines на Донбасі* (<https://tsn.ua/ukrayina/u-v-yaznici-ukrayini-vidbuvaye-pokarannya-vodiy-tyagacha-kompleksu-buk-scho-zbiv-litak-reysu-mh17-1379550.html>).

2) з'єднання іншомовного афікса з питомою основою:

*За даними поліції, громадянки 35 років, вона зловживає спиртними напоями, веде **антигромадський** спосіб життя* (<https://tsn.ua/ukrayina/zhitelka-sumskoyi-oblasti-narodila-ditinu-u-vulichnomu-tualeti-i-zalishila-yiyi-u-nechistotah-naprizvoliyasche-1665166.html>).

*Голобородько наголосила, що фрукти можуть бути гарним десертом після основного приймання їжі, якщо ви здорові і тіло отримало необхідну порцію інших **мікроелементів*** (<https://tsn.ua/ukrayina/rezhim-harchuvannya-voseni-nutriciologinya-pro-te-yak-pidgotuvati-organizm-do-holodiv-2156725.html>).

*Зверніть увагу на "сучасний" російській паливний бак... Мабуть **нанотехнології*** (<https://tsn.ua/ukrayina/ukrayinski-morpihi-zbili-super-puper-nanobezpilotnik-rf-nachinnya-aparatu-rozsmishilo-merezhu-2036923.html>).

Гібридний словотвір, тобто процес формування нових лексичних одиниць із залученням іншомовних елементів, становить одне із основних джерел поповнення словникового складу української мови ХХІ століття. Як не парадоксально, але даний тип словотвору є і захисним мовним механізмом, адже він перешкоджає масовому входженню до неї нових запозичень .

Дослідження у сфері української дериватології підтверджують посилення комбінаторної здатності як питомих, так і запозичених основ. Значна роль належить активізації аглютинативних тенденції української мови до творення складних слів. Іншомовні основи з абстрактним значенням та ті основи, які співвідносяться з певним поняттям або галуззю, вільно приєднуються до власне українських слів та утворюють ряди одноструктурних слів. Розглянемо декілька прикладів:

1) *відео-*

*Офіційний трейлер напередодні було представлено HBO. У фільмі режисер використав лише архівні аудіо- та **відеозаписи** принцеси Діани, які показують її шлях до неймовірної популярності та трагічну смерть (<https://tsn.ua/lady/news/obschestvo/do-25-richchya-vid-dnya-smerti-diani-hbo-predstaviv-treyler-novogo-dokumentalnogo-filmu-pro-princesu-uelsku-2121145.html>).*

*Жодних ознак того, що **відеоконференція** проходила не з реальною людиною, не було (<https://tsn.ua/ukrayina/divni-pitannya-ta-rozмова-rosiyskoyu-mer-berlina-pogovorila-z-nespravzhnim-klichkom-2095708.html>).*

*Після цього **відеодзвінок** і перервався (<https://tsn.ua/ukrayina/divni-pitannya-ta-rozмова-rosiyskoyu-mer-berlina-pogovorila-z-nespravzhnim-klichkom-2095708.html>) .*

2) *вело-*

*Президент Венесуели під час масового **велозабігу** так захопився вітанням глядачів, що упав з велосипеда (https://tsn.ua/vypusky/tsn_ranok/vipusk-tsn-ranok-za-16-veresnya-2013-roku-311367.html).*

Масштабна пожежа на **велозаводі** у Харкові: поліція відкрила кримінальне провадження (<https://tsn.ua/ukrayina/masshtabna-pozhezha-na-velozavodi-u-harkovi-policiya-vidkrila-kriminalne-provadhennya-905408.html>).

“Це буде сучасна дорожня інфраструктура з якісним дорожнім покриттям, **велодоріжками**, тротуарами, освітленням та заходами безпеки дорожнього руху”, – підкреслюють у Служба автомобільних доріг (<https://tsn.ua/ukrayina/velike-budivnictvo-realizuye-proyekt-male-karpatske-kolo-dorogi-do-girskih-kurortiv-budut-idealnimi-1980676.html>).

Елементи *відео-* та *VELO-* відіграють роль класифікаторів та слугують ощадливим засобом, що допомагає об'єднувати ряди різнорідних явищ в один клас. Притаманною ознакою є вільність до сполучення з іншими основами чи лексичними одиницями, як притаманними мові, так і запозиченими.

Особливу групу гібридних дериватів формують складні слова – композити і юкстапозити, характерною ознакою яких є поєднання чужомовних компонентів (із двох різних мов) та запозиченого або питомого слів, зокрема лексем інтернаціонального характеру.

- 1) Насправді є окремі хантерські компанії, які зараз проводять **рекрутинг** людей, які будуть працювати біля дільниць (<https://tsn.ua/politika/v-opori-rozpovili-skilki-mozhe-koshtuvati-opituvannya-zelenskogo-dubinskiy-vidpoviv-1651388.html>).
- 2) Додамо, що окрім змагань на снігу, існують і турніри без снігу – **драйленди**. А серед них канікросс (собака тягне бігуна), **байк-дзорінг** (собака тягне велосипед), **скутерінг** (пара собак тягне скутер), а також гонки на колісних візках (<https://tsn.ua/prosport/v-ukrayini-zabigali-puhnasti-sportsmeni-281286.html>).
- 3) Вони прив'язали свиню до жердини і влаштували їй **банджі-джемпінг** (<https://tsn.ua/tsikavinki/u-kitayskomu-parku-svinyu-skinuli-z-68-metrovogo-atrakcionu-i-viklikali-oburennya-gromadskosti-1477611.html>).

Українське гібридне словотворення характеризується істотним зростанням продуктивності. Оскільки словниковий склад української мови

постійно поповнюється новими лексичними одиницями, запозиченими з інших мов, формування нових лексичних одиниць, зокрема і шляхом гібридизації, залишається актуальним.

2.3 Гібридизація як форма мовної гри в рекламі, інтернеті та художній літературі

Будь-який текст має певну владу над читачем, а отже має певне прагматичне спрямування. Цей компонент висловлювання передбачає його здатність впливати на переконання чи систему моральних цінностей реципієнта або ж на його поведінку.

Серед мовних засобів, які мають прагматичний потенціал, вирізняється прийом мовної гри. Застосування даного прийому допомагає увиразнити текст та змусити адресата виконувати певні дії або формувати певні думки та міркування. Мовна гра базується на невідповідності правилам мовного узусу та порушенні загальноприйнятих норм вживання мовних засобів. Змінам можуть піддавати всі рівні тесту – починаючи з фонетичного і закінчуючи інтертекстуальним. Варто зазначити і лінгвокреативну діяльність автора, що передбачає нестандартне поєднання форми та змісту одиниць мови в певному стилі висловлювання, яка має на меті емоційний та інтелектуальний вплив на читача. У нашій роботі ми розглянули гібридизацію як елемент мовної гри в рекламній сфері, інтернеті та в художній літературі.

Головна мета рекламного тексту полягає насамперед у підштовхуванні адресата до певних дій. Мовна гра належить до форм вербального впливу та має такі притаманні властивості як новизна та оригінальність, які допомагають привернути увагу цільової аудиторії. Поява нового та невідомого стимулу вимагає від адресата додаткових зусиль та часу для його обробки.

Все частіше серед рекламних слоганів зустрічається іншомовні вкраплення, які додають певної екзотичності. Наприклад:

- 1) *Кул прайс на любий сюрпрайз* (мережа магазинів побутової технік “Комфі”).

Поєднання англійських та українських слів в одному висловлюванні додає незвичності та унікальності. Римування слів “*прайс*” та “*сюрпрайз*” робить слоган легким для запам’ятовування. Фонетична форма цих лексем набуває особливої екзотичності саме в поєднанні з українськими словами.

Запозичені лексеми, увійшовши в мову-реципієнт, мають високу здатність до словотворення. Розглянемо приклад:

- 2) “*Клеються швидко, тримаються довго. Продавці – топчик, ціни – горобчик*” (prom.ua).

“*Топчик*” – похідне слово від англійського *top* (the highest part of something (Collins Dictionary)) та українського суфікса *-чик*, що використовується для утворення назв осіб за професією або родом занять: *льотчик, газетчик, наводчик*. Аналізований слоган містить аналогічну граматичну форму – *горобчик*.

Отже, іншомовні елементи привертають більше уваги цільової аудиторії. Вони додають висловлюванню екзотичності, що, в свою чергу, сприяє запам’ятовуванню та сприйманню рекламованого продукту.

Розглянемо ще один приклад використання гібридних новотворів у рекламних текстах:

- 3) “*Чорноп’ятникус! Мінімум цінус! Прайсус помірніус! Гігантіус дисконтіус! Чорна п’ятниця! Та-ак! Згортай лавочку. Чорна П’ятниця і без тебе настане. І ціни будуть ядовиті? Му-гу. Реальний яд! Ціни яд. В Алло та на Allo.ua (Реклама мережі магазинів Алло)*”.

Іншомовні лексеми *мінімум* та *дисконт* вже давно засвоєні та активно вживаються носіями української мови. Лексема *прайс* порівняно нова, але вже фонетично та графічно адаптована. Розглядаючи вищезазначений приклад, важко не помітити незвичну форму лексичних одиниць *мінімум, прайсус, гігантіус, дисконтіус*, які викликають асоціації із заклинанням, що зумовлено прагматичними потребами впливу на реципієнта.

Оскільки запозичені лексеми можуть додавати емоційний відтінок або й навіть семантичне значення, які необхідні для досягнення потрібного рівня експресивності, їхнє використання в рекламному дискурсі цілком доцільне. Головне завдання полягає у приверненні уваги та встановленні емоційного зв'язку з реципієнтом. Іншомовні запозичення допомагають у досягненні цієї мети. Розглянемо ще декілька прикладів:

4) *Працюй хардово. Відпочивай драйвово* (Jacobs 3in1).

5) *Живи драйвово* (Coca Cola).

Лексема *хардово* походить від англійського слова “*hard*” - difficult to do or understand, showing or requiring a lot of effort or application, forceful (Collins Dictionary). Вона утворена шляхом додавання ад'єктивного продуктивного словотворчого суфікса *-ов*: *калиново*, *казково*. Серед українських відповідників знаходимо наступні слова: *тяжко*, *важко*, *трудно*. Запозичена одиниця передає значення процесу або дії, що потребує надзвичайних зусиль, є дуже складною. Як бачимо, лексема *хардово* має сильніше експресивне значення, ніж українські відповідники.

Лексема *драйвово* утворена від англійського “*drive*” - to push or propel, to goad into a specified state, energy, ambition, or initiative (Collins Dictionary). Українські відповідники *енергійний*, *потужний*, *активний* мають дещо інше семантичне наповнення, що й пояснює доцільність його вживання у вище наведених прикладах.

Особливої уваги заслуговує дослідження використання гібридних слів в інтернеті, адже спілкування в різних соціальних мережах та на форумах базується на письмовій розмовній мові. До головних користувачів належить переважно молодь, яка здійснює значний вплив на розвиток мови інтернету.

Інтернет можна назвати своєрідною “лабораторією” мовної практики. З одного боку, саме в інтернеті знаходимо багатий матеріал для дослідження сучасних мовних змін, їх причин та можливих наслідків. З іншого боку, існує небезпека нехтування та розмивання норм на всіх рівнях мови (крім фонетичного).

Значну роль відіграє схильність молоді до використання англіцизмів в повсякденній мові. Це поширене явище перетворилося на досить модний тренд та зумовлене молодіжними ідеалами. Деякі поняття англійського походження вже мають еквіваленти в українській мові:

- 1) skill – скіл (навичка);
- 2) fail – фейл (невдача);
- 3) user – юзер (користувач);
- 4) to connect – конектитися (приєднуватися);
- 5) to upgrade – апгрейдити (удосконалювати);
- 6) to click – клікати (клацати, кілька разів натиснути на клавішу).

Аналізуючи вище наведені приклади, можемо зробити висновок, що запозичена з англійської мови лексика проходить процес не лише графічної, а й граматичної адаптації. Іменники *скіл*, *юзер* та *фейл* у формі множини отримують українське закінчення *-и*: *скіли*, *юзери*, *фейли*. Питомий український суфікс *-и-* використовується в утворенні дієслів *фейлити* (від англійського *to fail*) та *апгрейдити* (від англійського *upgrade*). Часто зустрічається лексична одиниця *івент*, хоча в українському словнику наявний відповідник *захід*:

- 1) *Закінчився наш благодійний івент, тому пора підбивати підсумки* (https://www.facebook.com/plugins/post.php?href=https%3A%2F%2Fwww.facebook.com%2Falex.binkovsky%2Fposts%2Fpfbid02giMM899YLWKYkaHrLzahYJ4VZ9WfsyGBZXZvbAhe97kjKHuKRYkMM1j5jJn1CQsFl&show_text=true&width=500).
- 2) *ІРЦ провів тематичний івент до Великої педагогічної ради* (https://www.facebook.com/plugins/post.php?href=https%3A%2F%2Fwww.facebook.com%2Fpermalink.php%3Fstory_fbid%3Dpfbid0Chk5RiFTBfTNC4FjdrH32R2sKui9iZodpnPK7JgUV1bPduLTLwEZrVq7Q4xeaecel%26id%3D1928333073872724&show_text=true&width=500).

Разом з появою нових понять з'являються і нові слова для їх позначення. Так, у мові молоді широким вжитком користуються такі слова як *флешмоб*, *челендж* та *булінг*.

Художня література – ще одне джерело для аналізу гібридних новотворів в українському лексиконі. Художні твори допомагають новим одиницям на позначення невідомих раніше понять та явищ проникати у мову. Сучасні автори використовують іншомовну лексику для створення певної атмосфери, додання колориту та особливостей зображуваного середовища. Інколи тексти надміру насичені запозиченою лексикою, що створює деякі складнощі в їх розумінні аудиторією, яка не знає іноземної мови.

Велику кількість англіцизмів знаходимо в творі Ірени Карпи “50 хвилин трави”. Новітні терміни зустрічаються досить часто, а їх переклад подається лише зрідка.

- *Ця клята пісенька переслідувала з усіх **радіоефірів** і поволі починала доводити до сказу.*
- *А Євка так мріяла хоч із місяць не чути цього **дикого юкрейніан рашена** в селопристочиеному виконанні несимпатичних дибілів...*
- *Євка втикала на парах, вона ні чорта не робила, вона пленталась додому і скуповувала старе шмаття з найближчого **секонд-хенду**.*

У деяких випадках слово або й ціла фраза подається читачам повністю англійською мовою:

- *Двері. Знову DOORS.*
- *Your turn, baby!*
- *Брат мого actually коханця.*

Англійські запозичення, які співвідносяться з різними тематичними групами, зустрічаються і в творчості М. Соколян. У нашій роботі наведені приклади з роману письменниці “Кодло”.

- *Але варто **інкубаційному** періоду завершитись, варто нам опинитись поза дбайливо створеним для нас світом, і ми відчуваємо неабиякий дискомфорт.*

- *Через кілька хвилин фізичних вправ двері прочинилися, і звідти визирнуло обличчя немолодого... священика? служки? сек'юриті?*
- *Пощастило, — продовжував професор, обіперившись об викладацький стіл, — тому, що зараз зростає попит на практичну міфотворчість.*

Випадки написання слів та виразів англійською мовою також наявні в творчості М. Соколян:

- *А може, — зголосилася Дафна, — представити все це, як розважальний проект, **reality-show**?*

Досить поширене сьогодні поняття *реаліті-шоу* письменниця вирішила подати в оригінальному написанні. Таке написання слів та виразів допомагає зобразити колоритну атмосферу закордонного навчального закладу.

Письменники часто використовують варваризми для додання колориту художнім творам, адже ці слова засвоєні українською мовою не повністю та зберігають оригінальну графічну форму. Екзотичні одиниці мають здебільшого експресивно-оцінне значення. Вони вживаються для відтворення іноземного колориту, в описах життя, побуту і традицій інших народів: *мадмузель, фрау, салам, харакірі, шериф* та інші. Використання варваризмів у художніх текстах виправдано прагматичними цілями.

Варваризми часто зустрічаються і в усному мовленні. Наведемо декілька найбільш розповсюджених прикладів: *велкам, окей, шпрехай, ужастики, чайлдфрі, оупен, фейс, спікай, ріал лайф* та інші. Хоча такі слова й збагачують мовлення, проте вони ігнорують мовні закони, зокрема в правописні.

Явище гібридизації простежується у всіх сферах вжитку української мови. Найбільш яскраво виражено воно представлено в мові спілкування і інтернеті, адже це письмова розмовна мова, якою користуються мовці щодня. Проте гібриди присутні також і в художній літературі та мові реклами. Їх використання пояснюється прагматичними мотивами тексту, популярністю англіцизмів та модою на все закордонне.

2.4. Гібридність у системі наукової термінології: переваги й недоліки

Наука та техніка розвиваються стрімким та неупинним темпом. Мова не може залишатися осторонь таких змін, адже з появою нових понять з'являється потреба в появі нових лексичних одиниць.

Розвиток української науки неможливо уявити ізольовано від решти світу, що пояснює наявність іншомовних лексем та елементів. Питання питомих та запозичених лексем в українському термінологічній системі завжди залишається актуальним. Неабиякий інтерес мовознавців викликає і процес освоєння та адаптування іншомовних термінів.

Можемо виокремити два шляхи наповнення терміносистем, які використовуються і для збагачення словника в загальному:

- 1) запозичення вже готових термінів з інших мов;
- 2) створення власних термінів, використовуючи словотвірні елементи, вже наявні в мові.

Порівнюючи із загальною лексикою, роль запозичених слів в термінології є значно важливішою. Варто додати, що іншомовні терміни мають більш системний характер.

Становлення термінологічної системи тієї чи іншої галузі науки відбувається нерівномірно, адже існує залежність від певної окремої сфери, що передбачає особливості та темпи її розвитку. Важливим залишається початковий момент, та вплив інших мов та культур як на прогрес науки, так і на формування системи її термінів.

Розглянемо роль гібридних слів у комп'ютерній термінології. Як вже зазначалося, більшу частину лексики становлять запозичення. Зважаючи на походження комп'ютерної термінології, можемо зробити висновок щодо її неоднорідності. Сучасний етап розвитку української мови характеризується наступними групами комп'ютерних термінів:

- 1) питоми українські номінації;
- 2) давні іншомовні запозичення;
- 3) нові іншомовні запозичення;

4) терміни змішаного типу.

Серед питомих українських термінів виділяють власне галузеві терміни, міжгалузеві терміни, які присутні в суміжних терміносистемах, та терміни, які утворені шляхом вторинної номінації, за рахунок звуження або розширення семантики слова. Останній підтип підтверджує тісну взаємодію терміносистем із загальноживаною лексикою.

Для нашої роботи особливу цінність становлять запозичені терміни та терміни змішаного типу. Формування нових іншомовних запозичень пов'язане з розширенням міжмовних наукових зв'язків. Іншомовні терміни допомагають уникнути описових конструкцій, диференціюючи та деталізуючи нові поняття. Отже, використання запозичених лексем цілком доцільне, адже відповідає мовним потребам певного прошарку населення.

Група термінів, яка особливо цікава для нашої роботи, охоплює терміни змішаного типу. Такі лексичні одиниці можуть складатися із запозиченої основи та українського афікса або питомої та інтернаціональної основи. До змішаного типу належать також транслітеровані аббревіатури та питомі або іншомовні терміни. Серед інтернаціональних основ переважають запозичення грецького та латинського походження. Популярністю користуються також такі суфіксоїди як *авто-*, *відео-*, *мульти-*, *макро-*, та *мікро-*. Розглянемо декілька прикладів: *макрозасоби*, *гіперпосилання*, *техобслуговування*, *автозберігання*. Термін поєднують інтернаціональну та власне українську основи.

До іншої групи належать слова, що складаються із запозиченої основи та українського афікса: *комп'ютеризація*, *копіювання*, *архівування*, *казуальність*, *блокування*, *інсталяція*, тощо. Значний прошарок займають терміни із суфіксами *-анн(я)*, *-ість*, *-ц(ія)*. Такі терміни демонструють потенціал українського словотворення, а саме власне українських словотворчих афіксів.

Окремої уваги потребують терміни-варваризми. До них відносимо як самостійні терміни, так і частини комбінованих терміноодиниць: *режим онлайн/офлайн*, *IBM-сумісність*, *DOS-програма*, *HTML-код*, *накопичувач CD-*

ROM, e-mail, тощо. Здебільшого такі терміни вживають в оригінальній графічній формі, яка для української мови є чужорідною.

Розглядаючи економічну сферу діяльності, помічаємо продуктивні запозичення, що стосуються банківської справи та маркетингу. Негативний момент полягає в швидких темпах лексичних змін, що робить проблематичним лінгвістичний аналіз нових термінів. Це, в свою чергу, має вплив на калькування та варваризацію мови. Іншомовний варіант звучить більш престижно. Засоби масової інформації, комп'ютерні технології та мова інтернету також показує тенденцію до використання гібридів.

Терміни посідають важливу роль у системі української мови. Вони відображують розвиток суспільства. Отже, розглянувши приклади комп'ютерної та економічної термінологічної системи, можемо підтвердити думку, що характер змін має прогресивну спрямованість та інтеграцію з іншими мовами та культурами. Використання гібридних термінів позитивно впливає на загальний розвиток мови, за умови дотримання національної специфіки окремих терміносистем.

Висновки до розділу 2

Глобалізація світових процесів в таких основних галузях, як культура, економіка, наука, та інформаційний простір, має значний вплив на словниковий склад мови. Саме цей фактор створює необхідність формування нових понять та термінів, а також пришвидшує їх проникнення до загальнолітературної мови.

Оскільки існує необхідність номінації суспільно-політичних, культурних та науково-технічних явищ, зростає відсоток неозапозичень. Отже, мова проходить процес інтернаціоналізації, формуючи слова-інтернаціоналізми та створюючи систему запозичених основ та афіксів.

Аналіз публіцистичного дискурсу дав змогу виявити такі нові тенденції в розвитку лексичної системи української мови: активне творення відонімних оцінних найменувань від прізвищ політичних лідерів, інтернаціоналізація

термінології, залучення аброкомпонентів до дериваційних процесів, інтенсифікація юкстапозиції та творення слів на основі скорочень. Усі ці явища засвідчують номінативну потребу сучасників в позначенні нових предметів та відображення подій останніх років.

Гібридизація лексики зумовлена динамічним характером мовної системи. Взаємодія внутрішніх та зовнішніх позитивно впливає на збільшення номінативного фонду та на розширення меж його функціонування. Це не псування іншомовної лексики, а форма її освоєння.

Помітною в сучасній українській літературній мові стає тенденція до активного поповнення значною кількістю лексем, які запозичені з інших мов. Цю тенденцію можна пояснити прагненням до економії, адже використання вже наявних лексем практичніше, ніж створення нових.

Гібридні деривати широко використовують в рекламних текстах, оскільки вони допомагають досягти прагматичних цілей та роблять текст більш помітним для цільової аудиторії.

Гібридні утворення проникають і до художнього мовлення. Їх уживають для створення певного колориту, для комічного ефекту та для номінації понять, характерних іншій культурі.

Нові іншомовні запозичення та гібриди на сучасному етапі суттєво поповнили термінологічну систему української мови і стали її основною базою.

У науковому обігу з'являється дедалі більше гібридних термінів, утворених шляхом складання запозиченої основи та українського афікса або питомої та інтернаціональної основи. Змішані терміни важливі для уникнення описових конструкцій, диференціювання та деталізації нових понять. Отже, використання запозичених лексем цілком доцільне, якщо відповідає мовним потребам певного прошарку населення, проте їх зловживання є небажаним.

Отже, гібридна номінація є тотальним процесом, що пронизує різні сфери: публіцистику, рекламу, художню творчість, науку, та забезпечує нормальне функціонування та розвиток мови.

РОЗДІЛ 3

ГІБРИДНЕ СЛОВОТВОРЕННЯ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ НОМІНАЦІЇ

3.1. Найновіші тематичні групи гібридних слів

Сучасні процеси глобалізації створюють міцні взаємозв'язки між різними народами в усіх сферах життя людини. Насамперед, вплив іншомовних культур виявляється у мовленні. Функціонування та розвиток української мови неможливо уявити ізольовано, без впливу іноземних елементів. За тематичним спрямуванням гібридні слова досить різноманітні. Ми виокремили наступні найновіші та найбільш активно поповнювані групи:

- 1) терміни суспільно-політичної й економічної сфер (*мажоритарник, конкурентноспроможний, спонсорувати, депозитний, девальваційний, піарник, піаритися, офшорний, продюсувати, тригерити, ексочільник, русофоб, українофіл, порохобот* та ін.);
- 2) слова пов'язані із галуззю освіти та культури (*онлайн-навчання, офлайнове навчання, хоумскулінговий, олдскульний, скілозорієнтований, апгрейдити, спойлерити, тьюторство* та ін.);
- 3) новотвори в галузі моди (*фешенебельний, трендовий, гламурний, міксувати, фешн-вечірка* та ін.);
- 4) лексика, пов'язана з комп'ютерними технологіями (*м'ютити, шерити, постити, юзати, нікнеймчик, аватарка, гіфка, спамити, сканселити, стримити, заскринити, фейсбучний* та ін.);
- 5) гібридні одиниці для надання позитивної / негативної оцінки (*топовий, топчик, суперово, суперський, кринжовий, фейлити* та ін.);
- 6) новотвори, що виникли на тлі воєнних подій в Україні (*байрактарити, джавелініти, Джонсонюк, донатити, хаймерснути* та ін.).

Загалом сфера освіти зазнала вагомих змін, які мали значний вплив на лексику. З початком пандемії COVID-19 майже всі освітні рівні були змушені перелаштовуватися на заняття в режимі онлайн, що спровокувало появу нових

гібридів. Насамперед, це стосується словоформ, утворених від слів *онлайн*, *офлайн*:

- 1) *Нині Мала академія наук України концентрується на **офлайнових** просвітницьких форматах у безпечних регіонах країни та загальнодоступних **онлайнових** проєктах (<https://nv.ua/ukr/project/osvita-2022-distanciyni-onlayn-platformi-man-osvitoriya-proforiyentaciya-dlya-ditey-50260534.html>).*

Ще однією широко поширеною запозиченою лексемою є слово *скіл*, яке, поєднуючись з питомими афіксами, утворює нові гібридні одиниці:

- 2) *У всіх у нас є безліч різних геймерських історій, будь то найкрутіший матч, самий **скіловий** вчинок, найдивніша дія тіммейта або що-небудь ще(https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid02WgCCbXhme3QsbcukcmLXDeJsmgmNQDzdXpBCMN2MU8tqAYmUjiso2p3VLwYgcHCnl&id=442836752800352).*

Як бачимо у вищезазначеному прикладі, англійське слово *skill* пристосоване до українського написання та поєднане з українським суфіксом *-ов*. У словниковому складі української мови аналізовану лексему використовують для опису людини, яка має певні навички, уміння, проте все частіше мовці вживають саме іншомовний варіант.

Хоумскулінг – ще одна лексема, яка належить до галузі освіти, запозичена з англійської мови. Поняття *homeschooling* позначає таку форму навчання, що не передбачає обов'язкового відвідування шкільних закладів. Використання одного терміну доцільніше та економніше, ніж використання фрази або описової конструкції. Від запозиченої лексеми, шляхом додавання суфікса *-и*, утворено гібридній новотвір *хоумскулити*:

- 5) *Встигати це все робити, а ще й **хоумскулити** малу, працювати свою працю, щось готувати.. ми задовбались просто казково! (https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid02ConyG6PN8FNzEnvFHSHYg7pTj6fWk8345quoBx3m1oMGTPgtoeJsu3Zti4betEWF1&id=143829155).*

б) Як це: **хоускулити** двох малих, що в різних класах!?
 (https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid0x51KV3iTci78oQoWqJwg3CtUir1DYHX9UMin8JjP8hf2Vyi8e9hcZ66ZzBn3ggTbl&id=100003841334277)

Коворкінг – ще один запозичений елемент, який активно вживають українці. Лексема утворена від англійського слова *co-working*, що описує процес спільної праці або роботи в групі. Його використовують як окремо, так і в поєднанні з питомими афіксами, зокрема з власне українським суфіксом *-ов*, який переводить запозичений іменник до класу прикметників. Наведемо декілька прикладів вживання гібридної лексичної одиниці в контексті:

7) Це альтернативний шкільний **коворкінговий** простір, основа якого співпраця менторів та ментів!
 (https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid02FWQ2A5CUXjmvP4449WXbfec2L6XCtvoLtuiRHCHXaonC4Gug9vzEsDaSYafRCVmbml&id=604029999610735).

8) Серед таких — розвиток мережі науково-освітніх просторів по всій Україні з офлайн- та онлайн-музеями, науковими лабораторіями, бізнес-інкубаторами, **коворкінг-центрами** й іншими елементами безперервної освіти, яка базується на інноваційних підходах
 (<https://nv.ua/ukr/project/osvita-2022-distanciyni-onlayn-platformi-man-osvitoriya-proforiyentaciya-dlya-ditey-50260534.html>).

Більшість запозичених основ, які беруть участь в утворенні гібридів, походять з англійської мови. Наприклад, англійське слово *fashionable*, що означає *модний*, українці поєднують з питомим суфіксом *-н-*, який типовий для більшості якісних і відносних прикметників. Таким способом утворено прикметник *фешенебельний*:

7) За сюжетом, **фешенебельний** готель високо у швейцарських Альпах – останнє місце, де головна героїня Елін Ворнер хотіла би бути
 (<https://tsn.ua/lady/zvezdy/sobytiya/p-yat-novih-knizhok-yaki-dopomozhut-perezhati-cyu-osin-2187211.html>).

Іншим прикладом адаптування іншомовної лексеми в сфері моди є слово *трендовий*, яке утворено від англійського іменника *trend*. Лексема має український відповідник – *модний*. Проте мовці, особливо молодь, надає перевагу гібриду:

- 8) *Гламурний захід відбувався у Вествуді, куди Глоє одягла трендовий total pink look від кількох відомих брендів: лосини та чоботи від Balenciaga, які доповнила блейзером Alex Perry і боді від Skims (<https://tsn.ua/lady/news/show-biznes/u-efektnomu-rozhevomu-luku-gloe-kardashyan-vibrala-dlya-glamurnoyi-vechirki-duzhe-yaskraviy-obraz-2143675.html>).*

Ще однією тематичною групою, яка постійно поповнюється гібридними одиницями, є лексика, пов'язана з комп'ютерними технологіями. Молодь найбільш активно реагує на іншомовну лексику та найшвидше адаптує її до власних мовних потреб. Розглянемо декілька прикладів.

Із упровадженням карантинних обмежень багато сфер були змушені шукати нові шляхи продовження своєї діяльності. Онлайн-конференції та онлайн-зустрічі стали невід'ємною частиною життя більшості населення. Разом з цим, в мовлення українців увійшла й нова лексика. Наприклад, слово *м'ютити*, утворене від англійського *mute*, замінило вислів *вимикати звук*. Іншомовний новотвір настільки міцно закріпився в мовленні українців, що він поєднується з декількома питомими афіксами:

- 1) *Час м'ютити звук на телефоні, відкладати всі важливі справи і видихати*
https://www.facebook.com/plugins/post.php?href=https%3A%2F%2Fwww.facebook.com%2Fowntownapartments%2Fposts%2Fpfbid0W4qv35cro57VKeYMKuNfiXc2mc1xrEEoV87S2W5EYscnXtsjtUaVtEWpJNpCC28l&show_text=true&width=500!
- 2) *Цнотливий Фб зам'ютив звук, бо там якась музика на фоні була, яка порушує права правовласника*

(<https://www.facebook.com/profile/100000447686498/search/?q=%D0%B7%D0%B0%D0%BC%27%D1%8E%D1%82%D0%B8%D0%B2>).

- 3) *Ми не особливо афішуємо у робочому середовищі свої стосунки, тому, коли маємо зідзвон у тісному середовищі (одна кімната, машина), то м'ютимось, доки говорить інший* (https://www.facebook.com/plugins/post.php?href=https%3A%2F%2Fwww.facebook.com%2Fnastya.melnychenko%2Fposts%2Fpfbid0srLz7Nh9TkigcTcWwmqxr8eVE86Q7BtdLbghnL9wAfmkURufe5cEKg7RY8qvHkLwl&show_text=true&width=500).

Найактивніше гібридні одиниці використовує молодь. Цей факт пояснюється тим, що вона досить непогано знає іноземні мови, а також схильна підтримувати моду на все іноземне, легко пристосовується до змін та нових тенденцій, завжди шукає нові експресивні і влучні засоби, щоб здаватися оригінальною, сучасною, цікавою для своїх ровесників.

У молодіжному мовленні особливо поширені лексеми, які передають позитивну оцінку. Характерним є факт виникнення цілого грона гібридів від однієї твірної основи. Наприклад, від запозиченої основи *топ* (від англійського *top*) утворилися такі похідні: *топово*, *топчик*, *топовий*.

- 1) *Топовий* варіант додає давачі світла та дощу, а також системи автоматичного гальмування та контролю смуги руху (<https://tsn.ua/auto/news/ukrayina/na-ukrayinskomu-rinku-z-yavivsyakompaktniy-krossover-za-21-tisyachu-dolariv-foto-2135485.html>).
- 2) *Могло бути трохи краще, але топчик* (<https://tsn.ua/ato/poraneniya-iznekrovlenniy-nacgvardiyec-dva-dni-povz-na-spini-do-svoyih-neymovirna-istoriya-vizhivannya-2096992.html>).

Значною продуктивністю характеризується запозичена основа *супер*. Цей іншомовний елемент сполучають не лише з питомими суфіксами *-ськ-*, *-ов-* (*суперово*, *суперський*), а й з цілими основами. *Супер-* підсилює якість або властивість другого компонента, наприклад: *суперкнига*, *супервинахід* *суперзірка*.

Друга група містить лексичні одиниці, що негативно характеризують предмет чи явище. Наприклад, запозичене з англійської мови слово *кринж* (в оригіналі *cringe* – здригнутися від відрази) описує поганий, неякісний предмет чи явище або незручну та ганебну ситуацію. Від іншомовної основи утворено похідні слова шляхом додавання українських суфіксів: *кринжовий*, *кринжово*, *кринжувати*.

- 1) *Інші спрацювали, як разова акція, – аудиторія добре посміялася і на цьому, мабуть, досить, оскільки у наступні рази це вже буде занадто "кринжово"* (<https://tsn.ua/cybersport/osnovne-nashe-dosyagnennya-ce-dovira-auditoriyi-interv-yu-z-ceo-maincast-andriyem-x3m4eg-grigor-yevim-1821871.html>).

Ще одну тематичну групу, яку ми не могли не згадати, становлять гібридні новотвори, пов'язані з воєнними подіями на території України. Сучасні реалії вплинули на всі сфери діяльності людини, і на мовний рівень також. Суспільство реагує на нові умови, пристосовуючи іншомовні вкраплення до власних традицій. Таких прикладів на сьогодні чимало. Ми розглянемо декілька найбільш яскравих прикладів.

Джонсонюк – гібридний новотвір, утворений від прізвища британського політика Бориса Джонсона внаслідок додавання українського суфікса *-юк* до прізвища. Цьому сприяло перенесення наголосу на останній склад в його нікнеймі в Instagram-акаунті. Лексема швидко увійшла в мову українців, оскільки прізвища, що закінчуються на *-юк*, є типовими для нашої мови. Такий гібрид передає позитивне ставлення українців до іноземного політика, який продемонстрував підтримку під час війни. Утворення антропоніма за українською словотвірною моделлю вказує на бажання наших співвітчизників зарахувати його до категорії почесних українських діячів та виявити почуття спорідненості. Лексема *Джонсонюк* використовується в різних стилях мовлення, в публіцистиці, рекламі, мові Інтернету та має позитивне оцінне значення:

- 1) В той же час у самій Британії до нашого “Джонсонюка” багато питань (<https://www.unian.ua/multimedia/video/worldnews/10370967-kto-zamenit-ukraincam-dzhonsonyuka-marina-pezenti-v-tsn.html>).
- 2) Справжній друг України Борис Джонсонюк з нами (https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid02LRCSVp856ef5vLhKFcrt1hNB1VqjS3L63wQzunzDeVWo94sMmbDPhQDyTCRbRGppl&id=100001496423512).
- 3) Рецепт ніжного тістечка “Борис Джонсонюк” із персиком (<https://focus.ua/uk/lifestyle/525104-recept-nezhnogo-pirozhnogo-boris-dhonsonyuk-s-persikom>).

Значна частка нових гібридних слів виникла на основі назв зброї. Наприклад, *байрактар* – *байрактарити*, *джавелін* – *джавелінити*, *стінгер* – *стінгерити*, *хаймарс* – *хаймарсити*. Усі гібридні дієслова мають однакове значення – завдавати шкоди ворогові певним видом зброї. Про активні словотворчі процеси свідчить і наявність зменшено-пестливих форм запозичених слів, пор.: *байрактарчик* та *джавелінчик*.

- 1) За задумом авторки, *Джавелінка* разом із молодшим *Байрактарчиком* перетворює ворожі танки на добрих українців (<https://vitatv.com.ua/kultura/dzhavelinka-y-bayraktarchyk-narodylys-u>).
- 2) Мій персональний *джавелінчик* (<https://zbruc.eu/node/101490>).

Приклади гібридів воєнного часу зустрічаємо і в поезії. Наведений нижче фрагмент демонструє здатність вищезгаданих лексем утворювати нові похідні одиниці, поєднуючись з питомими афіксами:

“землю ваші тіла затопчемо – Вибирайте собі місця.

Збайрактаримо, зджавелінімо – Референдуми не пройдуть” (https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid0szeobmvjHjTfp5Q5bfWahs4ELu6DX5qxqEjYLLe3uLYj3u2iiDLEyzo4duKbWGoVl&id=100003044687787).

Можемо зробити висновок, що українська мова постійно збагачується та розвивається. Вона відразу реагує на суспільно-політичні події та адаптується до нових умов, поповнюючись новими лексичними одиницями.

Словотворчий потенціал виявляється у великій кількості нових гібридних одиниць, утворених за порівняно короткий проміжок часу.

3.2 Словотвірна структура гібридних слів

Будь яка мова постійно розвивається та поповнюється новими словами. Запозичені одиниці проходять певний шлях адаптації. Поступово освоюючись та пристосовуючись, іншомовні лексеми поєднуються із уже наявними у мові афіксами, отримують власне українські закінчення або й утворюють нові слова шляхом основокладання. Таким чином, можемо стверджувати, що гібридні новотвори мають різну структуру.

Аналіз структури слів-гібридів дав змогу виявити такі словотвірні моделі:

- 1) слова-гібриди на основі композиції, або основокладання;
- 2) слова-гібриди на основі юкстапозиції;
- 3) слова-гібриди, утворені від питомих основ за допомогою іншомовних афіксів;
- 4) слова-гібриди, утворені від запозичених основ за допомогою питомих афіксів.

Основою для утворенні гібридних слів можуть бути як питомі, так і запозичені лексичні одиниці. Способи їх поєднання з афіксами також варіюються.

3.2.1. Композити з різномовними компонентами

Протягом останніх десятиліть зросла комбінаторна потужність мовних елементів, запозичених з інших мов. Процес утворення гібридів на основі різномовних компонентів пов'язаний з активністю аглютинативних тенденцій у сучасній українській мові. Це стосується насамперед творення складних слів.

Спочатку дослідимо гібридні слова, утворені способом основокладання. Це переважно іменники, що стосуються назв освітніх, інформаційних та

суспільно-політичних понять: *відеогра, псевдографіка, псевдореферендум, мультивсесвіт,*

Наразі варто уявити світ умовного толкінівського Середзем'я, що чаїться у паралельних вимірах плутаного мультивсесвіту (<https://tsn.ua/lady/zvezdy/sobytiya/scho-chitati-v-lyutomu-5-novih-knizhok-yaki-ne-rozcharuyut-1966606.html>).

Правда, їх анімації відразу дають зрозуміти, що на екрані відеогра (<https://www.unian.ua/games/grafika-v-igrah-bezumna-amsterdam-v-novoy-call-of-duty-vyglyadit-kak-realnyy-video-12020373.html>).

В усіх наведених словах перший компонент залишається незмінним.

Яскравим прикладом гібридного основокладання є власна назва *Гуцулленд*. Формування цієї лексеми парадоксальне, адже використано не літературну основу, а діалектний варіант. Завдяки цьому створюється значний контраст між двома компонентами, що викликає подив та здивування, адже подібна комбінація звучить незвично для української мови, але легко закарбовується в пам'яті туристів, наштовхує їх на проведення аналогії між місцевим парком та закордонними розважальними корпораціями (Діснейленд тощо), пор.:

А це милий дружок з етно парку Гуцулленд, який ми інколи відвідуємо у Буковелі (https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid0vW2k8LuPZvW6RJD9Cb1wS3o9umcPJET6MttxnDCJ1ZH42WUAye9qjcXu8EaE1cw4l&id=100063791250468).

Адаптація іноземних елементів проходить відповідно до словотвірної активності іншомовних морфем в українській мові. За нашими спостереженнями, найбільш активними в гібридному словотворенні є морфеми грецького походження *-фоб-* та *-філ-*, що поєднуються з питомими основами: *русифоб, русифобія, українофіл:*

- 1) *Заступник постійного представника РФ при ЮНЕСКО Т. Довгаленко повідомила, що "Київ та інший авангард русифобського фронту почуваються так впевнено тому, що їх надійно покриває старший брат.*

Поки Вашингтону і Брюсселю вигідний курс на шельмування Росії, “младоевропейці” послужливо виконуватимуть роль “моськи, яка лає на слона” (<https://tsn.ua/politika/ideya-polschi-poglinuti-ukrayinu-nikudi-ne-podilasya-yaku-dezinformaciyu-poshiryuye-rosiyska-propaganda-2195146.html>).

2) *Нагадаємо, президент РФ Володимир Путін також заявив, що Росія ніколи не вважала себе ворогом Америки. Водночас російський диктатор сказав, що “американофобія”, “англофобія”, “франкофобія” — такий самий прояв расизму, як “русофобія”* (<https://tsn.ua/svit/putin-znovu-zvinuvativ-zahid-u-vsih-grihah-i-zayaviv-scho-hotiv-zhiti-druzhno-2189302.html>).

3) *Це була чи не найкраща розвідка цього автора, яка справила помітний вплив на творення позитивного образу Хмельницького в очах **українофілів** другої половини XIX — початку XX ст. Книга перевидавалася й у порівняно недавні часи — і в Україні, і в Росії. Отже, й далі продовжує справляти свій вплив* (<https://tsn.ua/books/petro-kralyuk-bogdan-hmelnickiy-legenda-i-lyudina-1023620.html>).

3.2.2. Юкстапозити з різномовними компонентами

Одним із способів творення нових слів є словоскладанням. Нова лексична одиниця утворюється шляхом сполучення двох або більше слів в цілісну лексему. Гібриди, сформовані таким чином, обов’язково передбачають поєднання запозиченого та питомого елементів.

Багато прикладів гібридних юкстапозитів виникло внаслідок розвитку комп’ютерних технологій і перенесення спілкування до віртуального простору: *онлайн-простір, інтернет-нарада, інтернет-спілкування, інтернет-опитування*. Як бачимо, особливо поширений компонент юкстапозитів — іменник *інтернет*.

Російські окупанти намагалися провести **інтернет-опитування** населення окупованої частини Харківщини, яке мало передувати "референдуму", але зазнали невдачі (<https://www.unian.ua/war/okupanti-provalili-onlayn-referendum-na-harkivshchini-i-ganebno-retiruvalisya-11966298.html>).

9 листопада відбулась організаційно-методична **онлайн- нарада** працівників психологічної служби закладів освіти громади на якій було розглянуто нові нормативно-правові документів у сфері діяльності працівників психологічної служби, особливості роботи психолога та соціального педагога в 2022/2023 навчальному році, актуалізовано пріоритетні напрями роботи психологічної служби закладів освіти (<https://m.facebook.com/groups/869057717159657/permalink/1248968355835256/>).

УНІАН розповість, чому український **інтернет-простір** буквально гуде про фільм "Я працюю на цвинтарі", й назве кілька причин, з яких ви обов'язково маєте переглянути драмеди (<https://www.unian.ua/lite/kino/ya-pracyuyu-na-cvintari-zahoplyuye-glyadachiv-drama-zakopala-poperedni-dosyagnennya-ukrajinskogo-kino-recenziya-11993271.html>).

На платі до 4 Гбайт оперативної пам'яті LPDDR4 та **флеш-накопичувач** eMMC місткістю до 64 Гбайт (https://www.facebook.com/plugins/post.php?href=https%3A%2F%2Fwww.facebook.com%2Fleacond%2Fposts%2Fpfbid0vKLDXbhP9J7PnmLtB7zyMHMQjrwJGqdDQxksiCVLaVp2X5hYFExNexbosktZvUb8l&show_text=true&width=500).

Інтернет-користувачі в захваті й від сюжету фільму, і від акторської гри, й від музики у стрічці, і від доволі незвичного для українського кінематографу жанру – драмеди (<https://www.unian.ua/lite/kino/ya-pracyuyu-na-cvintari-zahoplyuye-glyadachiv-drama-zakopala-poperedni-dosyagnennya-ukrajinskogo-kino-recenziya-11993271.html>).

"Дійшли висновку, що частина з них до 16 липня (16 липня 2022 року набрали чинності низка нових норм закону "Про забезпечення функціонування української мови як державної", зокрема вимога до органів держвлади, місцевого самоврядування тощо вести веб-сайти, **веб-сторінки** в соцмережах

державною мовою - *ред*). застосовували в своїх публічних виступах, а також під час ведення сайтів, *інтернет-сторінок* недержавну мову або двомовний формат (<https://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/3585780-dotrimanna-movnogo-zakonu-v-ukraini.html>).

У цих *міні-накопичувачів* є набагато більше можливостей, ніж могло здатися (<https://www.unian.ua/techno/shcho-robiti-zi-staroyu-usb-fleshkoyu-5-cikaviv-sposobiv-zastosuvannya-11944500.html>).

Велика кількість прикладів підтверджує тенденцію української комп'ютерної лексики до гібридизації. Поява нових понять та предметів зумовлює необхідність розширення їхньої сполучуваності та продукування нових дериватів.

Перехід до дистанційного навчання спричинив виникнення та популяризацію таких юкстапозитів як *онлайн-навчання*, *офлайн-навчання*, *онлайн-заняття*, *офлайн-заняття* та *онлайн-простір*. Зважаючи на зовнішні обставини, мова пристосовується до нових умов і, як наслідок, виникають нові лексичні одиниці. Наприклад, запозичені лексеми *онлайн* та *офлайн* поєднуються з вже наявними в мові основами та утворюють нові складні слова.

Державна служба України з надзвичайних ситуацій спільно з Фондом “Східна Європа” в межах Програми “*Онлайн-заняття з безпеки для дітей*” розробила освітній онлайн-курс “*Цивільна безпека та підготовка до надзвичайних ситуацій*” для учнів 5–9 класів (<https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3584680-dla-ucniv-59-klasiv-stvorili-onlajnkurs-z-civilnoi-bezpeki.html>).

Ми не можемо дозволити Кремлю і його тіньовим фермам тролів вторгнутися в наш *онлайн-простір* зі своєю брехнею про незаконну війну Путіна (<https://www.unian.ua/world/rosiyska-fabrika-troliv-poshiryuye-dezinformaciyu-pro-viynu-v-ukrajini-britaniya-novini-svitu-11807916.html>).

В повсякденній мові міцно закріпилися такі гібридні юкстапозити як *есемес-повідомлення* та *емейл-скринька*. Лексеми притаманні більше для усного мовлення. Така адаптація запозиченої лексики підтверджує прихильність людей до іноземних вкраплень.

Гібридні новотвори з різномовними елементами активно використовуються в різних стилях мовлення. Це свідчить про зростання ролі даного типу словотворення на сучасному етапі розвитку української мови.

3.2.3. Деривати з питомою основою й іншомовним формантом

Один із шляхів поповнення лексичного складу української мови полягає у поєднанні наявних у мові словотворчих ресурсів – твірних баз і дериваційних формантів. Вони можуть бути як питомими, так і запозиченими.

Розглянемо детальніше іншомовні афікси та їхню роль у творенні гібридних новотворів. Високу продуктивність має префікс грецького походження *гіпер-* (*гіперпозивання, гіперуспішний*), англійського походження *супер-* (*суперзірка, суперкнига, супервинахід*) та *екс-* (*екс-коханець, екс-очільник, екс-подружжя*).

Ідеться про ексочільника міністерства закордонних справ Костянтина Грищенка та колишнього керівника Мін'юсту Олександра Лавриновича (<https://www.unian.ua/multimedia/video/news/10373109-podozreniya-za-harkovskie-soglasheniya-dvuh-eks-ministrov-obvinyayut-v-gosudarstvennoy-izmene.html>).

Після того, як у 2017 році вона вийшла заміж за литовського бізнесмена Адольфоса Камінскаса, екскоханка російського міністра отримала дозвіл на тимчасове проживання у Литві (<https://tsn.ua/svit/u-pozashlyubnoyi-donki-shoygu-viyavili-litovske-gromadyanstvo-zmi-2181139.html>).

Двом ексміністрів українського уряду закидають державну зраду (<https://www.unian.ua/multimedia/video/news/10373109-podozreniya-za-harkovskie-soglasheniya-dvuh-eks-ministrov-obvinyayut-v-gosudarstvennoy-izmene.html>).

Префікси *супер-* та *гіпер-* вказують на високий вияв певної якості. Вони допомагають додати статусності закладам, установам чи предметам:

Щойно гіперуспішний за місцевими мірками літній туристичний сезон на Закарпатті добіг кінця, експерти цієї галузі аналізують пройдений етап -

аби до наступного разу стати ще кращими (<https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/2099436-ne-var-to-ihati-v-egipet-piramidi-e-j-na-zakarpatti.html>).

1984 рік — на екрани США виходить **суперпопулярний** блокбастер "Термінатор" із Арнольдом Шварценеггером у головній ролі (<https://tsn.ua/ukrayina/26-zhovtnya-2022-roku-cey-den-v-istoriyi-yake-sogodni-narodne-svyato-ta-yaki-osnovni-podiyi-2187364.html>).

Ви працюєте, можна сказати, в **гіперактивному** режимі від початку війни (<https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/3441914-marina-bajduk-prezidentka-united-help-ukraine.html>).

Префікс латинського походження **контр-** має семантику дії, що передбачає захист, протидію або нейтралізацію якої-небудь іншої дії: *контрнаступ, контрдія, контррозвідка* та інші. Аналізовані гібриди пов'язані здебільшого з воєнними подіями.

Контррозвідники СБУ знищили російську станцію радіолокаційної боротьби "Сілок-01", яку окупанти розмістили в одному зі зруйнованих будинків у Донецькій області (<https://www.unian.ua/weapons/reb-silok-01-kontrrozvidniki-sbu-znishchili-reb-okupantiv-na-donechchini-video-12027069.html>).

Втім, **контрнаступ** українських Збройних Сил України у регіоні сповільнився (<https://tsn.ua/ato/na-luganschini-aktivni-boyi-trivayut-navkolo-svatovogo-golova-syevyerodoneckoyi-rva-2195710.html>).

Радник голови Офісу президента Михайло Подоляк оголосив про "спеціальну військову **контроперацію**" України (<https://www.unian.ua/war/obov-yazkovo-dosyagnemo-ciley-podolyak-ogolosiv-ukrajinsku-specialnu-viyskovu-kontroperaciyu-novini-vtorgnennya-rosiji-v-ukrajinu-11917485.html>).

На сьогодні на сході України ЗСУ ведуть **контрнаступальні** дії (<https://tsn.ua/ato/yde-vidchaydushna-borotbya-za-rubezhi-rayoni-sistemu-dorig-arestovich-rozpoviv-yak-zminivsya-harakter-viyi-2065453.html>).

Префікс **анти-** має грецьке походження й значення протилежності та протидії. В українській мові йому властива висока продуктивність: *антинауковий, антинародний, антиударний, антизапальний*.

Раніше очільник МЗС РФ Сергій Лавров заявив, що Росія допоможе народу України позбутися "**антинародного та антиісторичного режиму**" (<https://www.unian.ua/war/obov-yazkovo-dosyagnemo-ciley-podolyak-ogolosiv-ukrajinsku-specialnu-viyskovu-kontroperaciyu-novini-vtorgnennya-rosiji-v-ukrajinu-11917485.html>).

Журавлина добре відома своїми **антизапальними** властивостями, її використовують як жарознижуюче, і навіть для лікування запальних процесів в органах сечостатевої системи (<https://www.unian.ua/health/country/zhuravlina-korist-zhuravlina-protipokazannya-vlastivosti-novini-ukrajini-11056049.html>).

Суфікс латинського походження **-изм-**, поєднуючись з англійським словом *Russia*, утворив лексему *рашизм*. Термін використовується в різних сферах діяльності людини для номінації політичної ідеології росії. Секрет його популярності в тому, що він проводить аналогію між рашизмом і фашизмом, тобто набуває додаткового ідеологічного відтінку.

*А уламки російської ракети, які впали на територію Молдови, тільки нагадують, наскільки важливо разом захищатися від цього зла – від **рашизму**, який не визнає ані державних кордонів, ані людських цінностей", – заявив він* (<https://www.unian.ua/war/rosiyska-armiya-vtrachaye-efektivnist-i-bilshe-ne-ye-drugoyu-armiyeyu-svitu-12030360.html>).

Для позначення особи, яка є прихильником даного режиму, в українській мові виникло слово *рашист*, утворене з допомогою грецького суфікса **-ист-**:

*Так само **рашисти** вдерлися і до хати Євдокії Семенівни* (<https://tsn.ua/ato/krichali-slava-ukrayini-schob-bili-yih-a-ne-ditey-na-zvilneniy-harkivschini-rozpovidayut-pro-zvirstva-okupantiv-2193298.html>).

Отже, значний прошарок гібридних слів займають новотвори з питомими основами й іншомовними формантами.

3.2.4. Деривати з іншомовною основою і питомим формантом

Адаптація лексичних одиниць з інших мов, що супроводжується їхнім сполученням з питомими елементами, перешкоджає масовому проникненню нових запозичень. Найпоширенішим типом деривації є поєднання іноземної основи з власне українським афіксом.

Питомий український суфікс *-ств-* поєднується із основами, запозиченими з англійської мови, та утворює іменники, що позначають вид діяльності: *спонсорство, тьюторство, репетиторство, букмекерство, ріелтерство*. Їх активно вживають у ЗМІ та приватному спілкуванні, пор.:

- 1) *Ми переслідуюємо **спонсорство** російськими букмекерами іноземних змагань, у тому числі італійської Серії А* (<https://tsn.ua/prosport/ce-absolyutno-ogidno-v-uaf-zayavili-scho-krayina-agresorka-i-dosi-zaroblyaye-na-stavkah-na-matchi-ukrayinskih-komand-2151799.html>).
- 2) *Ой, люблю я ту свою роботу **ріелторство*** (https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid03VCt9pGReSzaXvySBW4yWHcN5DdgnH6KmognU2z4r8Ef2wWcytq24BWzHU3hBUQel&id=100001321333518).
- 3) *"Це є фактичним стимулюванням для впровадження видів гри з високим ризиком лудоманії (казино, **букмекерство**, гральні автомати)", - переконаний експерт* (<https://www.unian.ua/society/10753290-zakonoproekt-po-azartnih-igrah-zbilshuye-riziki-poshirennya-ludomaniji-v-ukrajini-institut-maybutnogo.html>).

Гібридні іменники з суфіксом *-ість-* належать до групи термінів. Вони мають значення узагальненої ознаки. Субстантивні деривати утворені шляхом додавання українського афікса до прикметникової/дієприкметникової основи, що походить від іменникового запозичення. Розглянемо декілька прикладів:

1) *офшор* → *офшорний* → *офшорність*

*Ми ж голосуємо, а не перевіряємо фірми на **офшорність*** (<https://www.ukr.net/news/details/economics/73967948.html>).

2) *корпорація* → *корпоративний* → *корпоративність*

Враховуючи **корпоративність** системи, хтось чий кум, брат, сват (<https://tsn.ua/ukrayina/eks-pravoohoronec-pro-narkomaniyu-v-prokuraturi-vsime-vidomo-881463.html>).

Високою продуктивністю у творенні відіменникових дієслів відзначається суфікс **-ува-**:

1) фрезер → фрезерувати

Дороги перекриють через те, що саме цього дня **фрезеруватимуть** дорожнє покриття (<https://kyiv.tsn.ua/u-kiyevi-chastkovo-perekriyut-dorogi-5-cherwnya-939957.html>).

2) прес → пресувати

Нагадаємо, президент США Джо Байден наголосив, що Сполучені Штати ніколи не намагалися **пресувати** Росію, і заявив про намагання домовитися (<https://tsn.ua/ato/horobra-borotba-ukrayinciv-ta-cinichna-brewnya-putina-golovni-tezi-bayden-pid-chas-promovi-u-polschi-2020975.html>).

3) фільм → фільмувати

Ми завершили **фільмувати** “Ворона” у 2021 році й не могли подумати, що кадри, відзняті взимку, виявляться децю пророчими - що 24 лютого 2022 року змінить життя кожного українця, розділивши на “до” та “після” (<https://tsn.ua/lady/news/obschestvo/ya-hochu-vignati-tu-navoloch-zi-svoyeyi-zemli-u-merezhi-z-yavivsvya-treyler-filmu-pro-viynu-v-ukrayini-2122639.html>).

4) форма → формувати

Щоб зрозуміти, що відбувається в Азії, які сюрпризи Москві готує G7, як Росія намагається **формувати** антизахідний пул країн під своєю егідою, та чи власне так підтримує Путіна Сі Цзіньпін, як про це каже російська пропаганда, ТСН.ua поговорив із надзвичайним та повноважним послом України в Японії Сергієм Корсунським (<https://tsn.ua/exclusive/povernennya-kurilskih-ostroviv-yak-putin-pidstaviv-si-czinpin-ta-padinnya-ostannoyi-imperiyi-zla-interv-yu-z-sergiyem-korsunskim-2123377.html>).

У процесі деривації гібридних прикметників найактивніша роль належить власне українському суфіксу **-н-**. Його поєднують з основами іменникового типу, які мають різну структуру, етимологію та семантику.

1) *форс-мажор* → *форс-мажорний*

Із кавою про Україну, **форс-мажорний** експрес, прослухування копів та інші (https://tsn.ua/vypusky/tsn_z_surdoperekladom/vipusk-tsn-19-30-za-1-grudnya-2018-roku-povna-versiya-zhestovoyu-movoyu-1258770.html).

2) *ф'ючерс* → *ф'ючерсний*

... згідно **ф'ючерсного** контракту, нафтовидобувна організація зобов'язалася постачати нафту на виробництво рідкого палива ціною... (<https://edin.ua/fyuchersnij-kontrakt-shho-take-fyuchers-prostimi-slovami/>).

3) *old school* → *олдскульний*

Вся ця стилістика придорожніх кафе 50-х – з неоновими вивісками, музичними автоматами, молочними коктейлями з кольоровими трубочками, **олдскульними** автомобілями і боулінгом, сцени як в нуарних фільмах (<https://www.unian.ua/lite/kino/shcho-podivitisya-na-vihidnih-neonoviy-svit-kileriv-v-porohovomu-kokteyli-tizhden-avstriyskogo-kino-i-final-loki-novini-kiyeva-11482171.html>).

Суфікс **-ов-** також виявляє свою продуктивність у процесі утворення похідних прикметників:

1) *лізинг* → *лізинговий*

Добре зростає і **лізинговий** сегмент (<https://www.unian.ua/economics/finance/2185064-ugorskiy-otp-group-poyasnila-chomu-vidmovilasya-vid-pokupki-ukrajinskoji-dochki-rosiyskogo-banku.html>).

2) *топ* → *топовий*

Медведчук – **топовий** зрадник України (<https://tsn.ua/ato/vin-potriben-fsb-v-sbu-ta-gur-rozpovili-navischo-rosiya-obminyala-medvedchuka-ta-yak-yogo-mozhut-vikoristati-2163952.html>).

3) *спот* → *спотовий*

Найближчий жовтневий ф'ючерс на **спотовий** індекс TTF на газ торгується на рівні 785 доларів за тисячу кубометрів (<https://tsn.ua/groshi/cina-na-gaz-u-yevropi-znizilasya-do-785-za-tisyachu-kubiv-1868539.html>).

Цікавим явищем є гібриди, що походять від іншомовних аббревіатур. Здебільшого це назви різних спілок, організацій, від яких утворюють назви осіб, що належать до них. У цьому процесі беруть участь суфікси *-ець*, *-ник*: *натовець*, *натівець*, *єсник*, *оонівець*.

- 1) Наприклад, заспокійливе повідомлення тепер називають “арестовлення”, а людина, яка не дотримується своїх обіцянок, це “**натівець**” (https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid0QDPP9fdcamoSeXfkyXKZns81NcyNFTDMzfsSjGu3qRdg3rV5M3dY1nMTTFEwrGzul&id=1975799629405563).
- 2) Пілот можливо таджик, можливо азовець, можливо **натовець** (https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid02E9smMbBcsdebGL6FYUtD2JzG61HauhUidwuWUVH88hyS3BwUiG1vcRfyz7MhetLl&id=100000145547719).

Від аббревіатур утворено не лише іменники, а також і прикметники, що позначають належність до певних спільнот та організацій. У цьому разі гібриди утворено шляхом додавання суфікса *-ськ/-овськ/-івськ-*, пор.: *натівський*, *єсівський*, *оонівський*.

- 3) Перехід на **НАТОВський** боєприпас став питанням виживання для України - після втрати кількох арсеналів радянських снарядів (<https://tsn.ua/ato/ukrayinski-viyskovi-sprostovali-feyk-rf-pro-pidbiti-i-zatofeyeni-pancerhaubitcer-vluchnimi-udarami-z-nih-po-vorogu-2117857.html>).
- 4) Потім їду з аеропорту, кожні дець метрів 100-150, 200, височенний такий білборд, де я в “**єсовській** формі”, карта України, розділена навпіл – “розкольник” приїхав (<https://www.radiosvoboda.org/a/yushchenko-pro-ukrainu-putina-merkel-nato/32002788.html>).

Висновки до розділу 3

Запозичені одиниці мають значний словотвірний потенціал в українській мові. Запозичені основи та афікси слугують для утворення похідних лексичних одиниць. Такі новотвори наявні у всіх сферах життя суспільства.

Тематично словотвірна категорія гібридів у сучасній українській мові дуже широка і різноманітна. Ми виділили такі тематичні групи гібридних слів: 1) терміни суспільно-політичної й економічної сфер; 2) слова пов'язані із галуззю освіти та культури; 3) новотвори в галузі моди; 4) лексика, пов'язана з комп'ютерними технологіями; 5) гібридні одиниці для надання позитивної/негативної оцінки; 6) новотвори, що виникли на тлі воєнних подій в Україні. Виникнення останньої групи пов'язане з останніми подіями в Україні, оскільки мова реагує на будь-які зміни в житті мовців та пристосовується до них. Активно поповнюваною є група назв зброї або дій, пов'язаних з російсько-українською війною.

Мова молоді найбільш насичена гібридними дериватами, що пояснюється популяризацією всього іноземного. Значна кількість запозичених лексем походить з англійської мови.

За будовою структурні гібриди неоднорідні. Установлено чотири основні моделі творення слів-гібридів: гібриди на основі основоскладання, гібриди на основі юкстапозиції, гібриди на основі використання питомої основи та запозиченого афікса, гібриди на основі запозиченої основи та питомого форманта.

Процес утворення гібридів на основі різномовних компонентів пов'язаний з активністю аглютинативних тенденцій у сучасній українській мові. Це стосується насамперед творення складних слів. Композити виникають передусім у сферах реклами та публіцистики. Поєднання різномовних компонентів допомагає привернути увагу цільової аудиторії до рекламованої одиниці. В утворенні складних слів найпродуктивнішими основами є грецькі запозичення *-філ-* та *-фоб-*.

Юкстапозити поширені у галузі комп'ютерних технологій. До найуживаніших компонентів належать лексеми *онлайн*, *офлайн*, *інтернет* та *веб*. Популяризація цих понять пов'язана з впливом зовнішніх чинників.

У підсистемі афіксального гібридного словотворення високу продуктивність виявляють запозичені префіксоїди *супер-*, *гіпер-*, які мають підсилювальний ефект, та *контр-*, *анти-*, що містять значення протидії та негативний відтінок.

Найбільш поширеним є суфіксальне словотворення від запозичених основ. Українські суфікси увідповіднюють запозичені слова з морфологічними нормами української мови, зокрема надають їм українського частиномовного оформлення. Найпродуктивніші дієслівні суфікси у сфері гібридного словотворення *-ува-*, *-и-*. Прикметникові гібриди здебільшого оформлено суфіксами *-н-*, *-ов-*, *-ськ-*. Іменники формуються за допомогою суфіксів *-ств-* та *-ість-*, *-ець*, *-ник*, *-ик*.

ВИСНОВКИ

Наявність та сформованість системи різних напрямів словотвору, які характеризуються чітко окресленими завданнями, визначеним інструментарієм для їх вирішення та предметом дослідження, вказують на активний розвиток дериватології. Аналіз словотвірного потенціалу запозичених слів дав підстави констатувати пришвидшені темпи засвоєння їх сучасною українською мовою і її істотне поповнення похідними одиницями, утвореними від раніше набутих запозичень.

Гібридний словотвір – процес виникнення нових лексичних одиниць шляхом поєднання різномовних елементів. Зважаючи на той факт, що нова запозичена лексика здебільшого характеризується не притаманним українській мові оформленням та структурою слів, мова-реципієнт активізує пристосування чужомовних слів у вигляді гібридного словотворення. Процеси гібридизації зумовлені великими обсягами запозичень, глобалізацією, прагненням українців вийти на світовий рівень у сфері промисловості, культури та науки.

Гібридне слово – слово, сформоване з компонентів різного походження, один з яких є питомим, другий – іншомовним. Таке слово переважно відповідає граматичній системі української мови і водночас зберігає семантичний зв'язок із компонентом іншої лінгвокультури.

Одним з найпоказовіших середовищ зародження і популяризації гібридів є публіцистичний стиль, адже сфера його функціонування досить широка – тексти газет та суспільно-політичних журналів, мова телебачення і радіо, промови під час політичних виступів. Стилiстичні та словникові зміни відразу ж втілюються в публіцистичних текстах, що робить їх корисним джерелом для вивчення розвитку мови.

Дослідження різних дискурсів української мови дозволило виявити нові тенденції в розвитку лексичної системи, а саме – активне творення відонімних оцінних найменувань від прізвищ політичних лідерів, інтернаціоналізацію термінології, залучення аброкомпонентів до дериваційних процесів,

інтенсифікацію юкстапозиції та творення слів на основі скорочень. Отже, сучасники мають потребу в позначенні нових предметів та відображенні подій останніх років.

Використання гібридів у публіцистичному стилі зумовлене прагненням авторів звернути увагу на нагальні проблеми або питання суспільства, відобразити нові тенденції його розвитку, зокрема новації в освіті, культурі, науці, економіці, туризмі тощо. Науковий стиль вирізняється наявністю великої кількості новотворів, через стрімкі темпи науково-технічного прогресу.

Активний розвиток української мови супроводжується постійним поповненням цілих пластів запозиченої лексики у різних сферах суспільного життя. Гібридна номінація є тотальним процесом, що пронизує не лише публіцистику, а й рекламу, художню творчість та науку. У кожній галузі новотвори виконують певну функцію.

У художніх текстах гібридні новотвори створюють певний колорит та комічний ефект, а також називають поняття, характерні іншій культурі. Отже, використання авторами гібридних одиниць цілком виправдане, адже ці слова роблять художній простір більш самобутнім, колоритним, близьким до проблем сьогодення.

У рекламних текстах гібридні деривати допомагають досягти прагматичних цілей, вразити цільову аудиторію, забезпечують її неповторність. Оскільки головна мета полягає у встановленні емоційного зв'язку з реципієнтом, мова має бути незвичною та унікальною. Гібридні одиниці роблять слогани легшими для запам'ятовування.

Змішані терміни в науковій термінології виникають для уникнення описових конструкцій, диференціювання та деталізації нових понять. Їхне виникнення є неминучим, адже міжнародні наукові зв'язки постійно укріплюються та розширюються, що так само впливає на постійне поповнення словникового складу мови. Дотримання національної специфіки окремих терміносистем залишається важливою умовою для позитивного впливу на загальний мовний розвиток.

У результаті аналізу різних стилів мовлення виокремлено такі тематичні групи гібридних слів: 1) терміни суспільно-політичної й економічної сфер; 2) слова пов'язані із галуззю освіти та культури; 3) новотвори в галузі моди; 4) лексика, пов'язана з комп'ютерними технологіями; 5) гібридні одиниці для надання позитивної / негативної оцінки; 6) новотвори, що виникли на тлі воєнних подій в Україні.

Найбільш активно поповнюється гібридними одиницями мова молоді, яка схильна до творення власних слів на основі запозичень, зокрема тих, що передають оцінку, ставлення, емоції. Також молодь тяжіє до слідування моді, пошуку колоритних і незвичних слів.

Найновітнішою є група гібридів, що постали на основі назв зброї та прізвищ політиків у зв'язку є воєнними подіями в Україні. Ці словотвірні новації засвідчують активне освоєння українцями досі не відомих для них видів зброї та позитивне ставлення до тих політиків, що підтримали Україну під час ворожої інтервенції.

Основою для утворення гібридних слів можуть бути як питомі, так і запозичені лексичні одиниці. Процес утворення гібридів на основі різномовних компонентів пов'язаний з активністю аглютинативних тенденцій у сучасній українській мові. Це стосується насамперед творення складних слів. Аналіз структури слів-гібридів дав змогу виявити такі словотвірні моделі: 1) слова-гібриди на основі композиції, або основоскладання; 2) слова-гібриди на основі юкстапозиції; 3) слова-гібриди, утворені від питомих основ за допомогою іншомовних афіксів; 4) слова-гібриди, утворені від запозичених основ за допомогою питомих афіксів.

Гібридні композити утворюються шляхом основоскладання. Установлено, що такий структурний тип гібридизування характерний переважно для іменників суспільної та освітньої сфер, оскільки уможливорює номінацію складних абстрактних понять, процесів, середовищ тощо. Гібриди-композити легко входять до українськомовного комунікативного простору, оскільки вирізняються цілісністю й семантичною точністю.

У роботі виокремлено групу юкстапозитів з різномовними компонентами. Як найбільш економний засіб номінації новітніх реалій, юкстапозиція має важливе значення для пристосування адаптації запозиченої лексики та утворення нових лексичних одиниць.

Утворення гібридів від питомих основ запозиченим формантом не надто продуктивне. Найчастіше українці використовують іншомовні префіксоїди для модифікації споконвічних назв, зокрема підсилення вияву ознаки або надання їм інших семантичних відтінків.

Найпродуктивнішим типом деривації є поєднання іноземної основи з власне українським афіксом. Питомий український суфікс *-ств-* сполучується з основами, запозиченими з англійської мови, та утворює іменники, що позначають вид діяльності. Гібридні іменники з суфіксом *-ість-* належать до групи термінів. Високою продуктивністю у творенні відіменникових дієслів відзначається суфікс *-ува-*. У процесі деривації гібридних прикметників найактивніша роль належить власне українським суфіксам *-н-* та *-ов-*.

В умовах тотальної глобалізації гібридизація розглядається як невід'ємна частина розвитку української мови. Перспективи подальших досліджень вбачаємо в можливості створення словника гібридних утворень, в охопленні та систематизації нових гібридних одиниць. Особливої уваги потребує подальше вивчення системних відношень між новотворами та власне українськими словами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Азарова Л. Є. Складні слова в українській мові: структура, семантика, концепція “золотої” пропорції: монографія. Вінниця: УНІВЕРСУМ, 2000. 222 с.
2. Азарова Л. Є. Лінгвальний статус препозитивних та постпозитивних компонентів іншомовного походження. *Наукові записки ВДПУ. Серія: Філологія*. Вінниця: 2002. № 4. С.86 – 90.
3. Андрієвський Т. Г. Концептуалізація гібридної війни: політологічний вимір. *Сучасне суспільство: політичні науки, соціологічні науки, культурологічні науки*: зб. наук. праць ХНПУ ім. Г. С. Сковороди. 2017. Вип. 1(13). С. 4 – 15.
4. Архипенко Л. М. (2003) Етапи і типи адаптації однослівних англомовних фінансово-економічних. *Культура народів Причорномор'я*. № 44, С. 83 – 84 URI: <http://dspace.nbu.gov.ua/handle/123456789/76142>
5. Баган М. П. Англізація сучасного українськомовного комунікативного простору: причини, основні вияви та наслідки. *Українська мова*. 2020. № 1. С. 38 – 53.
6. Бахтин М.М. Автор и герой: К философским основам гуманитарных наук. СПб.: Азбука, 2000. 336 с.
7. Беспояско Е.К. Развитие словообразовательной структуры современного украинского языка в связи с интернационализацией его лексического состава : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.02 “Языки народов СССР /украинский язык” Киев, 1980. 24 с.
8. Білогуб А. Термінолексика з огляду на розвиток міжмовних контактів (на матеріалі німецької мови). *Проблеми української термінології* : матеріали 5 Міжнар. наук. конф. “Словосвіт’98”. Львів: 1998. С. 8083.
9. Бойко І. І. Структурні моделі багатокomпонентних термінів словосполучень у косметології. *Науковий вісник Дрогобицького державного університету імені Івана Франка*. Серія: Філологічні науки (мовознавство). Дрогобич, 2015. № 3. С. 47 – 54.

10. Бойченко Л. М. Структурно-семантичні типи абревіатур і діапазон їх дериваційної активності в сучасній українській мові. *Мовознавство*. 1982. Вип. 5. С. 75 – 80.
11. Ганич Д. І., Олійник І. С. Словник лінгвістичних термінів. Київ: Вища школа, 1985. 359 с.
12. Гарбарчук Т. В. Динаміка гібридного словотворення в українській мові (на матеріалі запозичених формантів-інтенсифікаторів ознаки). *Українська мова*. 2013. №4. С. 79 – 80.
13. Гарбарчук Т. В. Структура та функціонування гібридних мішаних абревіатур в українській мові. *Вісник Черкаського університету*. Серія : Філологічні науки. 2014. Вип. 27. С. 118 – 124.
14. Гимер Н. Вторинна номінація як спосіб творення нових фахових назв у лексиці косметики та косметології. Проблеми української термінології: зб. наук. пр.. Відп.ред. Л. Полюга. Львів, 2012. 118 с.
15. Глуховська М. С. Асоціативно-порівняльна мотивація українських словотвірних інновацій у сфері іменника: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Харків, 2019. 20 с.
16. Гнатишена І. М. Словник інтернаціональних терміноелементів грецького та латинського походження в сучасній термінології. К.: Академія, 1996. 104 с.
17. Горецький Я. Динамічність і динаміка в мові. *Мовознавство*. №6. 1988. С. 7-10.
18. Городенська К. Г. Префікси і префіксоїди в українській мові. *Мовознавство*. 1986. № 8. С. 37 – 41.
19. Горпинич В. О. Сучасна українська літературна мова. Морфеміка. Словотвір. Морфонологія. Київ: 2007. 422 с.
20. Дідківська Л. П. Словотвір. Синонімія. Стилїстика. Київ: Наук. думка, 1982. 168 с.
21. Дьолог О. С. Місце і роль запозичень у сучасній українській економічній термінології. Економічний розвиток і спадщина Семена Кузнеця:

- матеріали V науково-практ. конф., 26 – 27 лист. 2020 р. : тези допов. Одеса: Вид. дім “Гельветика”, 2020. – С. 290 – 292.
22. Єрмоленко С. Я. Сучасні проблеми дослідження літературної мови *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика*. Вип.. IV. К.: ВЦ Київ. ун-т, 2001. С.3 – 12.
  23. Жангазінова Р. Запозичення в українській літературознавчій термінології кінця XIX – початку XX сторіччя. *Вісник Нац. ун-ту “Львівська політехніка”*. Серія “Проблеми української термінології”. 2016. № 842. С. 126 – 130.
  24. Жлуктенко Ю. О. Мовні контакти: проблеми інтерлінгвістики. Київ: Вид-во Київ. ун-ту, 1966. 135 с.
  25. Жовтобрюх М. А. Українська літературна мова. Київ: Наук. думка, 1984. 255 с.
  26. Завірюха П. Д. Генетика: Словник. Львів, НАУ. 2008. URL: <http://kursak.net/genetika-slovník-najbilsh-vzhivanix-terminiv-i-ponyat/>
  27. Земская Е. А. Современный русский язык: словообразование. М.: Просвещение, 1973. С. 182 – 216.
  28. Зубрицька М. О. Теоретичні засади гібридності з погляду рецептивної естетики. *Вісник Львівського університету*. Серія філологічна. Вип. 44. С. 32-40. URL: <http://litmisto.org.ua/?p=18944>
  29. Кабиш О. О. Словотвірні та семантичні неологізми в сучасній українській мові. *Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова*. Серія 8. Філологічні науки (мовознавство). № 5. 2013. С. 69 – 76.
  30. Калантаєвська Г. П. Історія публіцистики: навчальний посібник. Суми: Сумський державний університет, 2018. 238 с.
  31. Карпіловська Є., Тенденції розвитку сучасного українського лексикону: чинники стабілізації інновацій [в:] “Українська мова”. № 4. 2007, С. 3 – 15.
  32. Кислюк Л. П. Освоєння нової іншомовної лексики системою українського словотворення. *Мовознавчий вісник: зб. наук. праць*.

- Черкаський нац. університет ім. Б. Хмельницького; відп. ред. Г. І. Мартинова. Черкаси: 2013. № 16 – 17. С. 112 – 122.
33. Кислюк Л. П. Словотвірна номінація в сучасній українській мові: система – узус – ідіолект. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філологічних наук зі спеціальності 10.02.01 «Українська мова». Інститут української мови НАН України. Київ, 2018.
34. Клименко Н. Ф. Двоїстість одиниць морфемної підсистеми мови як мовна ознака її плинної рівноваги. Актуальні питання українського словотвору. Івано-Франківськ: 1995. С. 7 – 8.
35. Клименко Н. Ф. Осново- і словоскладання у процесах номінації сучасної української мови. *Українська мова*. 2003. № 3 – 4. С. 83 – 106.
36. Клименко Н. Ф. Гібридне слово. Українська мова: Енциклопедія. Київ: Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2007. Вид. 3-є, зі змінами і доп. С. 98.
37. Клименко Н. Ф. Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі: монографія. Київ: Вид. Дім Дмитра Бураго, 2008. 335 с.
38. Клименко Н. Ф., Карпіловська Є. А., Кислюк Л. П. Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2008. 336 с.
39. Клименко Н. Диференційні та інтеграційні процеси в лексиці та словотворенні сучасної української мови, “*Мовознавство*”. №2/3. 2008. с.136 – 147.
40. Клименко Н. Ф. Вибрані праці. Упоряд. Є. А. Карпіловська, О. Д. Пономарів, А. О. Савенко. Київ: Виданичий дім Дмитра Бураго, 2014. 728 с.
41. Клименко Н. Ф., Карпіловська Є. А., Кислюк Л. П., Романюк Ю. В. Українська мова в контексті сучасної славістики: монографія. Відп. ред. Є. А. Карпіловська. Київ, 2019. 660 с.

42. Ковалик І. І. Вчення про словотвір (Словотвірні частини слова). Львів : Вид-во Львів. ун-ту, 1958. Вип. І. 78 с.
43. Ковалик І. І. Вчення про словотвір. Київ, 1961. 83 с.
44. Ковалик І. І. Дериватологія як самостійна лінгвістична дисципліна та її місце в системі науки про мову. *Словотвір сучасної української літературної мови*. Київ: Наук. думка, 1979. С. 5 – 56.
45. Козак Л. Запозичення як складова частина української технічної термінології. *Українська термінологія і сучасність: Зб. наук. праць*. Вип. VII. Відп. ред. Л. О. Симоненко. Київ: КНЕУ, 2007. С. 63 – 65.
46. Коломієць В. Словотвір неологізмів у слов'янських мовах [в:] „Мовознавство”. № 2. 1973, с. 3 – 19.
47. Курилович Є. О. Очерки по лингвистике. Москва: Издательство иностранной литературы, 1962. 456 с.
48. Масенко Л. Т. Суржик: між мовою і язиком. Київ : Видавничий дім “Києво-Могилянська академія”, 2011. 135 с.
49. Мельничук О. С. Розвиток мови як суспільне явище і як предмет сучасного мовознавства. *Мовознавство*. 1991. № 3. С. 9
50. Ментинська І. Лексико-генетичні особливості сучасної комп'ютерної термінології. *Вісник Нац. ун-ту “Львівська політехніка”*. Серія “Проблеми української термінології”. 2014. № 791. С. 71 – 74.
51. Мірончук Т. А., Одарчук Н. А. Поняття гібридності в сучасному україномовному інформаційному просторі: мовознавчий аспект. *International Journal of Innovative Technologies in Social Science*. 2019. Вип.1 (13). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/ponyattya-gibridnosti-v-suchasnomu-ukrayinomovnomu-informatsiynomu-prostori-movoznavchiy-aspekt> (дата звернення: 31.05.2022).
52. Навальна М. І. Тенденції розвитку лексики у мові української періодики на тлі соціальної динаміки. *Стиль і текст: наук. зб.*. За ред. В. В. Різуна; Ін-т журналістики КНУ імені Тараса Шевченка. Київ, 2017. Вип. 1(17). С. 5 – 14.

53. Невідомська Л. М. Дери́вація та її основні види. *Українознавчі студії*. Науково-теоретичний журнал Інституту українознавства при Прикарпатському університеті ім. В. Стефаника. 1999. №1. С. 26 – 39.
54. Никитина Ф. А. Влияние аналоги на словообразование (на материале родственных языков). Київ, 1973.
55. Плющ М. Я. Слово́твір. Сучасна українська літературна мова. Київ: Вищ. шк., 1993. С. 227 – 228.
56. Родніна Л. Слово́творча іменникова синоніміка у сучасній українській мові, дис. кандид. філол. наук, Київ. 1970.
57. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля-К, 2006. 716 с.
58. Семчинський С. В. Семантична інтерференція мов. Київ: Вища школа. 1974. 256 с.
59. Сімонок В. П. Семантико-функціональний аналіз іншомовної лексики в сучасній мовній картині світу. Харків: Основа, 2000. 331 с.
60. Стасюк, Т. В. Відонімні утворення : структурно-семантичні і функціонально-стилістичні аспекти у мові сучасної публіцистики : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова». 2005. с.18.
61. Стишов О. А. Українська лексика кінця ХХ століття (на матеріалі мови засобів масової інформації). Київ: Вид. центр КНЛУ, 2003. 388 с
62. Стишов О. А. Особливості слово́творення о́казіоналізмів-комполітів у мові українських ЗМІ кінця ХХ – початку ХХІ століть. *Динамічні процеси в граматиці і лексичному складі сучасних слов'янських мов: зб. наук. пр.*. Київ: 2011. С. 198 – 195.
63. Чабаненко В. А. Стилїстика експресивних засобів української мови. Запоріжжя: ЗДУ, 1993. – 216 с.
64. Grynyuk S. The basics of education for sustainable development. *Збірник наукових праць*. Серія: Педагогічні науки: зб. наук. праць. Херсон. 2018. Вип. LXXXII. Том 3. С. 9 – 12.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО ХАРАКТЕРУ

- 1) Ірена Карпа “50 хвилин трави. Коли помре твоя краса” URL: <http://book-online.com.ua/read.php?book=3081>
- 2) Соколян М. І. Кодло: експериментальне дослідження. URL: <https://booksonline.com.ua/view.php?book=11651>
- 3) Соціальна мережа Facebook. URL: <https://www.facebook.com/>
- 4) ТСН. Телевізійна служба новин. URL: <https://tsn.ua/>
- 5) Українські новини. URL: <https://ukranews.com/ua>
- 6) Уніан. Інформаційне агенство. URL: <https://www.unian.ua/>

SUMMARY

Fostiuk M. Dynamics of hybrid word formation in the Ukrainian language

Master diploma paper is dedicated to research of the peculiarities of hybrid word formation and its influence in the Ukrainian language.

Taking into account the active unavoidable processes of globalization the language has to meet the needs arising from the creation of new technologies, unprecedented integration of the information space, while preserving its identity, typological features and cultural features.

The topicality of the work lies in the fact that, despite the large number of works on aspects of word formation in the Ukrainian language, the topic of hybridization remains insufficiently analyzed. The relevance of the research is also confirmed by the fact that in domestic science there is a very small number of studies devoted to the analysis of hybrid lexical units and their word-forming structure.

The object of our paper is borrowed words and hybrid words in the modern Ukrainian language.

The subject of research is the peculiarities of the process of hybrid word formation in the Ukrainian language.

The work is aimed at analyzing the process of hybrid word formation in the Ukrainian language and to identify its features at the current stage of language development.

The study material is selected from the texts of journalistic, advertising and scientific discourses, as well as from works of fiction.

The paper consists of theoretical and practical parts, conclusions and the list of references.

The research has shown that the basis for the hybridization can be both specific and borrowed lexical units. The process of formation of hybrids based on multilingual components is connected with the activity of agglutinative tendencies in the modern Ukrainian language. This is applied primarily to the creation of complex words. In our work we found out that a hybrid word can consist of: stems and affixes that have entered the Ukrainian vocabulary from other languages, a borrowed stem

and a specific affix, a native Ukrainian stem and a foreign prefix and/or suffix. The hybrid nomination is a total process involving publicists, advertising, artistic creation and science.

The results of the research allow to continue and to extend study of the process of hybridization in the Ukrainian language, to analyze usage of those units to denote their values, and to classify them according to certain characteristics.

Key words: *hybridization, hybrids, word-formation, derivation, lexical units, suffixation, prefixation, structure, borrowed lexical units.*